

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Διδακτική της Λογοτεχνίας στην Προσχολική Εκπαίδευση

Εισαγωγή στον Γραμματισμό

Αγγελική Γιαννικοπούλου

Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική
Ηλικία (ΤΕΑΠΗ)

Σχεδιασμός Προγράμματος για τη
Γραπτή Γλώσσα στο Νηπιαγωγείο

Εισαγωγή

Ένα πρόγραμμα εισαγωγής στο γραμματισμό περιλαμβάνει:

- ανάγνωση βιβλίων στα παιδιά,
- συμμετοχή των παιδιών σε καθημερινά συμβάντα γραμματισμού,
- αναγνωστικές δραστηριότητες,
- φωνολογική εξάσκηση,
- γνωριμία με τα γράμματα.

Μοντέλα Γραμματισμού (1/2)

1. Το **μοντέλο ελλείμματος**, όπου το άτομο που μαθαίνει ανάγνωση και γραφή νοείται ως ένα άδειο δοχείο που πρέπει να γεμίσει με γνώσεις. Συνήθως ένα «έλλειμμα» γραμματισμού υπονοεί έλλειμμα στον προφορικό λόγο κ.λπ.
2. Το **ιατρικό μοντέλο** που αντιμετωπίζει την έλλειψη γραμματισμού ως μια «αρρώστια» από την οποία υποφέρουν τα άτομα. Γι' αυτό και συχνά χρησιμοποιεί την έννοια της «διάγνωσης» και των διαγνωστικών τεστ.

Μοντέλα Γραμματισμού (2/2)

3. Το **μοντέλο** της **ανάπτυξης δεξιοτήτων** που αντιμετωπίζει την απόκτηση του γραμματισμού ως απόκτηση μιας σειράς διακριτών δεξιοτήτων.
4. Το **λειτουργικό μοντέλο**, που δίνει έμφαση στην ικανότητα να αντιμετωπιστούν αναγνωστικά γεγονότα.
5. Τα **κριτικά μοντέλα γραμματισμού**, που ενώ δίνουν έμφαση στους κοινωνικούς στόχους και τα συμφραζόμενα τα υποβάλλουν συγχρόνως σε κριτική ανάλυση.

Πώς διαβάζει ο ανθρώπινος εγκέφαλος

According to a research at Cambridge University, it doesn't matter in what order the letters in a word are, the only important thing is that the first and last letter be at the right place. The rest can be a total mess and you can still read it without problem. This is because the human mind does not read every letter by itself, but the word as a whole.

Συνφύωα με μαι έυρενα στο Πμανιψητετο του Κμτρπιαιζ, δεν πζαιει ρλόο με τι σρειά είναι τοθοπεμέτενα τα γτάμαμρα μσέα σε μία λξλήη, ακκρί το πώτρο κια το ταελείτυο γάμρμα να ενίαι στη στωσή θσέη. Τα υλοπιόπα μροπούν να ενίαι σε τχίυεας θιέεσσ και να μροπετίε να τις δαβαιάεστε χρωίς πλβημόρα. Ατυό γνίταιε γαιτί ο απρώνθονις εκέγλφοας δεν δαεβζιάι γάμρμα γάμρμα κθάε λξηέ αλλά την λξηέ σαν σνύλοο.

Πότε το πρόγραμμα θεωρείται επιτυχημένο; (1/4)

Η απάντηση είναι μάλλον απλοϊκή, αφού σχετίζεται με τις ιδιαιτερότητες κάθε τάξης και κάθε παιδιού.

Σε γενικές γραμμές όμως θα λέγαμε ότι **όταν το παιδί κατανοήσει τον τρόπο που «δουλεύει» ο κώδικας της γραπτής γλώσσας**, τότε μπορούμε να θεωρήσουμε ότι η δουλειά του νηπιαγωγείου τελείωσε και αρχίζει εκείνη της Πρώτης Τάξης.

Πότε το πρόγραμμα θεωρείται επιτυχημένο; (2/4)

Στα αυθόρμητα γραπτά των παιδιών θα λέγαμε ότι φαίνεται όταν βρίσκονται πλέον στη φάση της **συλλαβικής γραφής...**

Πότε το πρόγραμμα θεωρείται επιτυχημένο; (3/4)

... ή της επινενοημένης ορθογραφίας.

Πότε το πρόγραμμα θεωρείται επιτυχημένο; (4/4)

Όμως πιο σωστό θα ήταν αν θεωρούσαμε ένα πρόγραμμα επιτυχημένο, αν κάθε συγκεκριμένο παιδί παρουσίαζε σημαντική πρόοδο μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος, σε σχέση με αυτό που ήταν πριν αρχίσει το πρόγραμμα.

Η τήρηση φακέλου προόδου, όπου θα φαίνονται καθαρά οι φάσεις από τις οποίες περνά ο μαθητής/ η μαθήτρια όσο διαρκεί η φοίτησή του/ της στο νηπιαγωγείο και το αναγνωστικό πρόγραμμα, θεωρείται πολύ σημαντική.

Τήρηση φακέλου προόδου

Η διαφορά από το πρώτο γραπτό στο δεύτερο σηματοδοτεί μια τεράστια κατάκτηση για το παιδί.

Μεταβατικές φάσεις των γραπτών του παιδιού

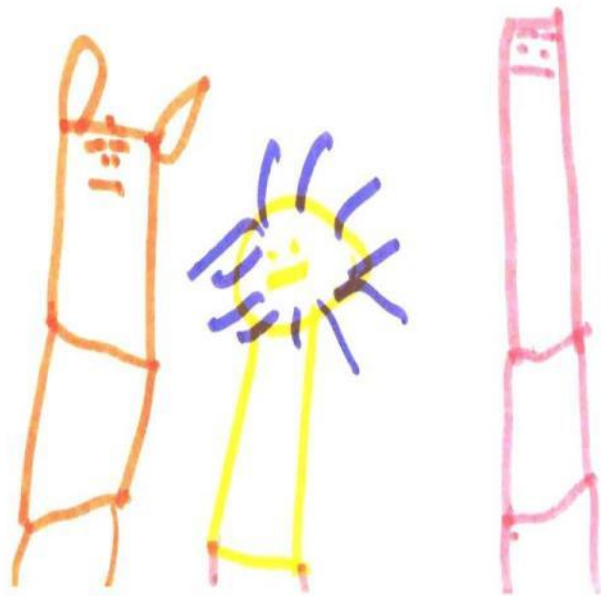
Θα λέγαμε ότι κατά την κατάκτηση της γραπτής γλώσσας το παιδί διέρχεται από φάσεις, που περιγράφουν τα «επιτεύγματά» του.

Οποιαδήποτε μετάβαση, ακόμη και από μια πολύ αρχική φάση σε μια λιγότερο αρχική, είναι ευκαταία και σημαντική.

Μετάβαση... (1/4)

... από τη ζωγραφική λόγω αδυναμίας για γραφή,

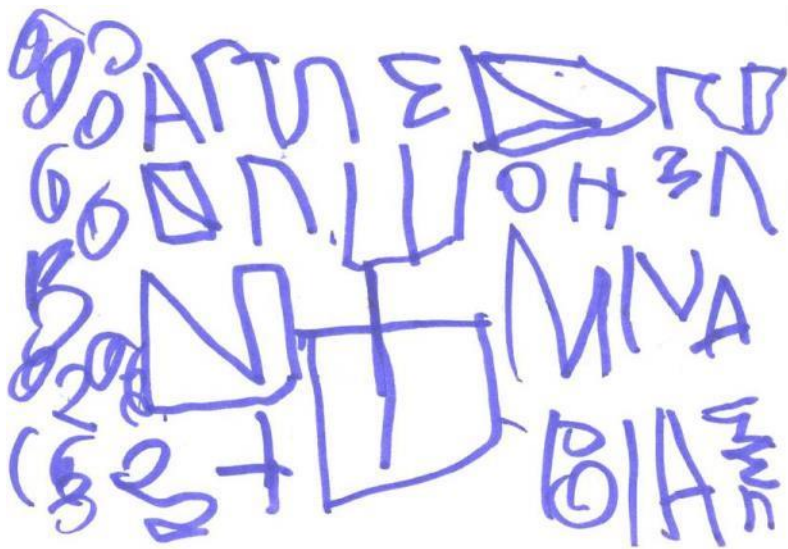

... στη γραμμική/ κυκλική επαναλαμβανόμενη γραφή.

Μετάβαση... (2/4)

... στα ψευδογράμματα.

Μετάβαση... (3/4)

... στα τυχαία αποδεκτά γράμματα.

ΜΑΡ ΤΩ ΟΡ ΤΝ Κ Ε Ρ Τ Ο Μ Α Λ Α
Α Ν Ξ Σ Ε Γ Β Δ Λ Π Π Ρ Τ Μ Α Ν Ε Φ
Ν Ζ Ο Σ Ε Ι Β Δ Π Η Ρ Τ Α Μ Φ Ε
Ο Μ Α Ε Β Δ Π Η Ρ Τ Α Μ Φ Ε
Μ Ρ Π Β Δ Π Η Ρ Τ Α Φ Ε Ο Φ
Ρ Τ Λ Τ Ρ Π Π Η Γ Ο Φ Ε Ι
Π Τ Π Η Γ Η Τ Φ Ο Ε Φ Ο Α Ν
Ο Π Ε Φ Α

Θ Π Η Β Δ Ε
Α Β Ρ Ν Ν Θ Ψ
Α Θ Ν Ε Ξ Β Η
Η Λ Λ Ψ Π Φ ...
Δ Δ Τ Η Ρ Ρ Η

Μετάβαση... (4/4)

... στη συλλαβική γραφή.

ΠΓΒΝ
ΚΡΒΗ
ΤΗΤΑΝΚΟΣ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ
ΡΧΑ ΗΚΝΣ ΕΛΕΝΥ
ΠΕΧΝΔΑ
ΓΛΣΡΤΕ
ΦΑΗ
ΠΑΟΥΣΑ ΚΑΤΣΕΣ

- Παγόβουνο,
- Καράβι,
- Τιτανικός,
- Ρούχα,
- Εικόνες,
- Παιχνίδια,
- Γλάστρες,
- Φαΐ,
- Παπούτσια,
- Κάλτσες.

Σε ένα αναγνωστικό πρόγραμμα...

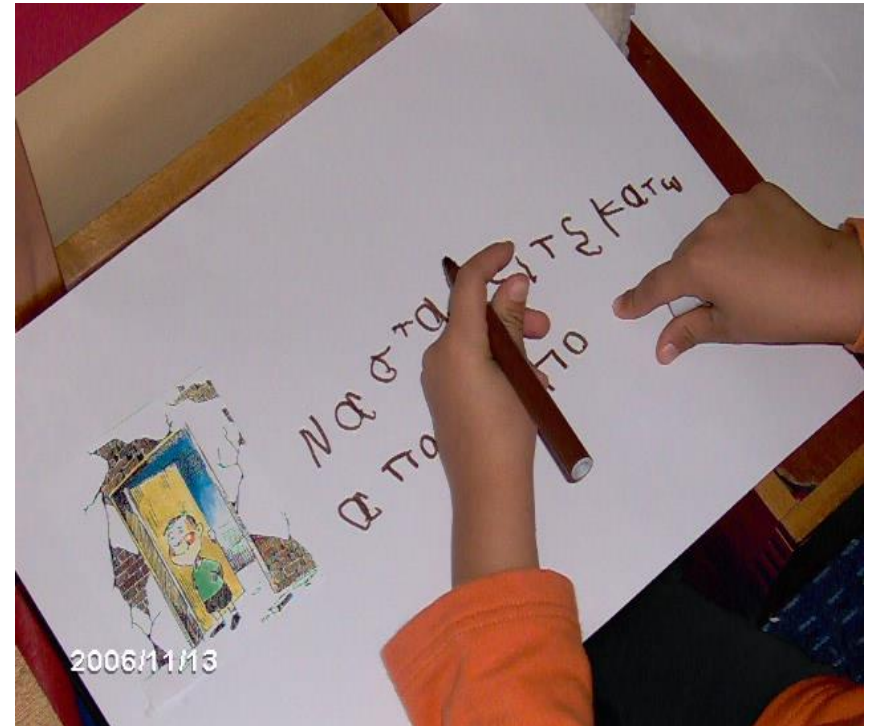
... τα παιδιά
ενθαρρύνονται
συνεχώς
να γράφουν και να
διαβάζουν.

Τα παιδιά γράφουν (1/6)

Τα παιδιά **γράφουν συνεχώς** και δεν περιμένουν να μάθουν πρώτα, για να γράψουν μετά.

Μάλιστα τα γραπτά των παιδιών είναι ο καθρέφτης του επιπέδου των γνώσεων τους.

Τα παιδιά γράφουν (2/6)

Η διαφορά των γνώσεων ανάμεσα στο παιδί που παρήγαγε το πρώτο γραπτό και εκείνο που έγραψε το δεύτερο είναι εμφανής.

Τα παιδιά γράφουν (3/6)

Η διαφορά των γνώσεων αποτυπώνεται ακόμη και σε επιμέρους θέματα, π.χ. τη διάταξη και τη φορά της γραπτής γλώσσας.

Στην εικόνα φαίνεται η περίπτωση παιδιού που γράφει ακατάστατα.

Τα παιδιά γράφουν (4/6)

Στη διπλανή εικόνα το όνομα «Θεοδώρα» έχει γραφεί **βουστροφηδόν**. Πολύ πιθανόν κάτι τέτοιο να οφείλεται στην ανεπάρκεια του διαθέσιμου χώρου. Το χαρτί τελείωσε και το όνομα συνεχίζεται και από κάτω, σε μια προσπάθεια να διατηρηθούν κοντά το «Ο» με το «Δ».

Τα παιδιά γράφουν (5/6)

Μερικές φορές η φορά δίνεται από τα δεξιά προς τα αριστερά. Ίσως εντελώς τυχαία.

Τα παιδιά γράφουν (6/6)

Άλλες φορές ίσως όχι και τόσο τυχαία, καθώς φαίνεται να προέχει η τοπική συνάφεια έναντι της σύμβασης της γραφής. Το «Φάε μια μπουνιά» της εικόνας λέγεται από τον παλαιστή στα δεξιά. Γι' αυτό και τα γράμματα «βγαίνουν» από το δικό του στόμα.

Η γραφή δεν νοείται μηχανιστικά

Η γραφή δεν νοείται μηχανιστικά, δηλαδή μόνο ως εξάσκηση της λεπτής κινητικότητας ή ως συντονισμός ματιού χεριού.

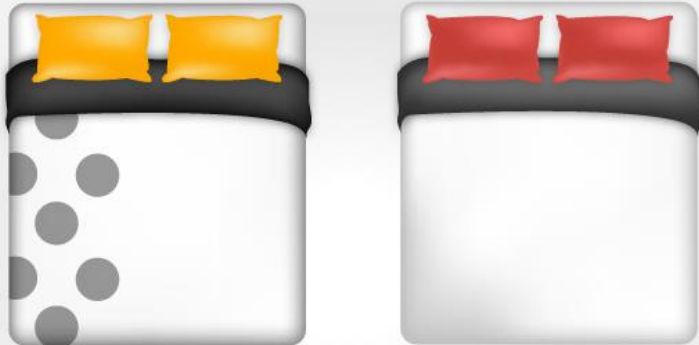
Σε αυτή τη λογική ήταν οι λεγόμενες **προγραφικές ασκήσεις**, που συνήθως είτε απαιτούσαν «γέμισμα» ενός σχεδίου είτε το «τράβηγμα» μιας γραμμής.

Δείγματα προγραφικών ασκήσεων

«γέμισμα» ενός σχεδίου

Τώρα θα στολίσω τα παπλώματα της εικόνας. Στο ένα πάπλωμα συνεχίζω τα σχέδια, στο άλλο σχεδιάζω ό,τι θέλω.

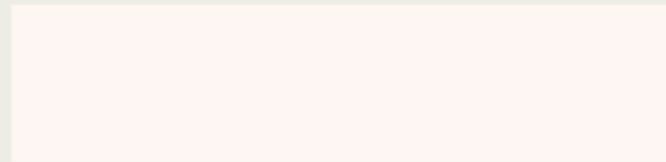
[1]

«τράβηγμα» μιας γραμμής

Το παιδί της εικόνας ανεβαίνει στην κορυφή του βουνού και κατεβαίνει από την άλλη μεριά. Γράφω το δρόμο τους. (Διαδρομή Λ)

Εδώ γράφω τη διαδρομή.

[2]

Άσκηση λεπτής κινητικότητας (1/2)

Τέτοιοι γενικοί στόχοι, που εξασκούν το χέρι για να γράψει τα γράμματα, εξυπηρετούνται και από δραστηριότητες «μακρινές προς τη γραπτή γλώσσα», όπως το κόψιμο με το ψαλίδι ή το πέρασμα κοπτών μακαρονιών σε μια κλωστή.

Άσκηση λεπτής κινητικότητας (2/2)

Τα παιδιά περνούν μέσα σε ένα σκοινί κύβους με γράμματα, ούτως ώστε να σχηματίσουν το όνομά τους.

Η δραστηριότητα θα μπορούσε να θεωρηθεί αναγνωστική γιατί:

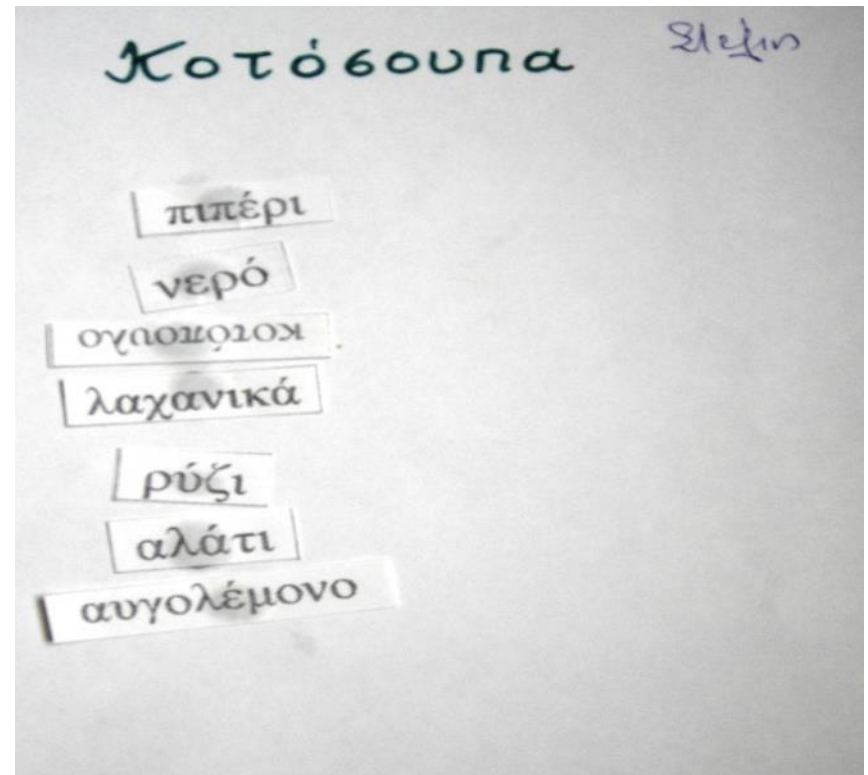
- αναγνωρίζουν τα γράμματα,
- «γράφουν» γράμμα - γράμμα το όνομά τους,
- εξασκούν τη λεπτή κινητικότητα και τον συντονισμό ματιού-χεριού.

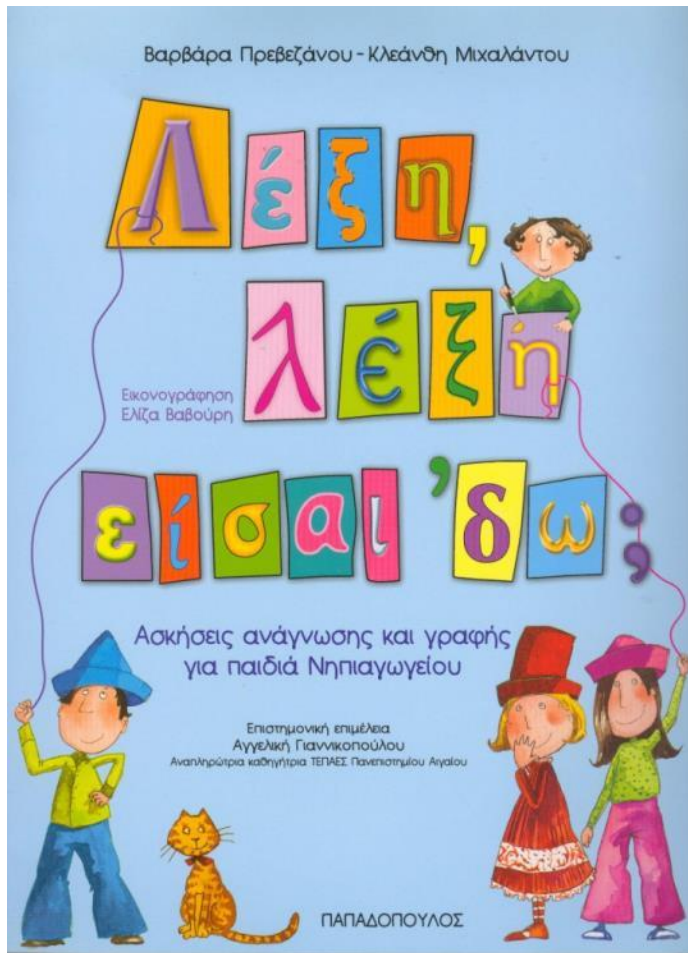
«Έτοιμες» λέξεις ή γράμματα (1/2)

Έτσι ξεπερνιούνται τα προβλήματα σχεδιασμού των γραμμάτων.

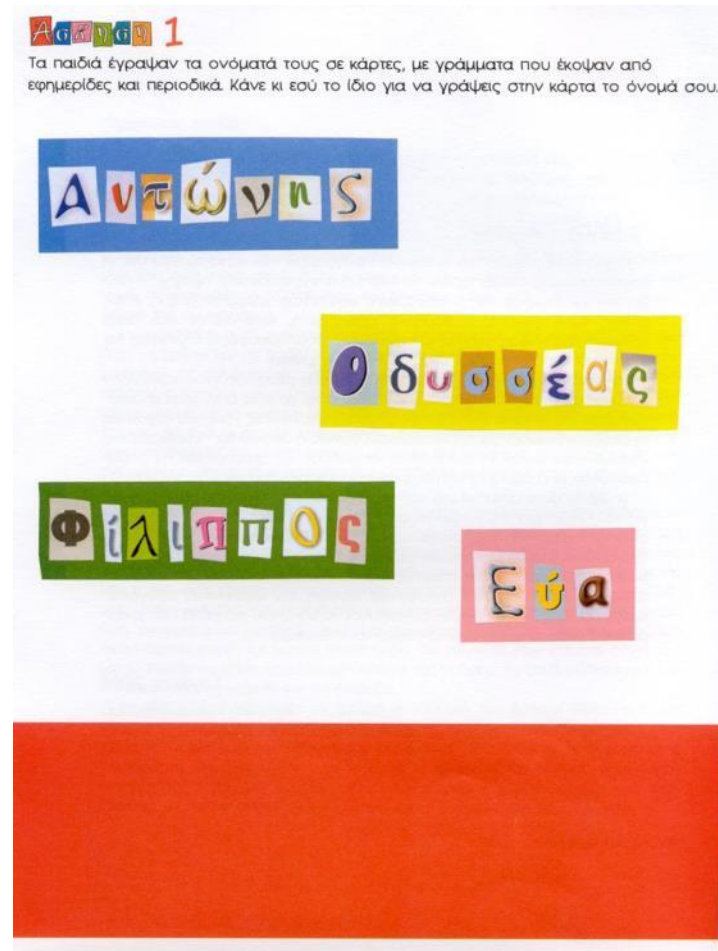
Στην περίπτωση της εικόνας τα παιδιά «αντιγράφουν» και παίρνουν μαζί τους στο σπίτι μια συνταγή για κοτόσουπα.

«Έτοιμες» λέξεις ή γράμματα (2/2)

[3]

[4]

Γραμμένα από τη νηπιαγωγό (1/2)

Τα παιδιά γράφουν την ιστορία και η νηπιαγωγός γράφει τα γράμματα.

- «Εκεί που περπατούσε συνάντησε το Σπάιντερμαν.
- Γεια σου ωραία μου κοπέλα. Πώς σε λένε;
 - Πού δουλεύεις;
 - Στο σουπερμάρκετ. Εσένα πώς σε λένε;
 - Σπάιντερμαν; Μα κάπου σε ξέρω! Α, ναι! Σε βλέπω στην τηλεόραση.

Γραμμένα από τη νηπιαγωγό (2/2)

Εκεί κοντά όμως ζούσε η κακιά βασίλισσα που ζήλευε πολύ τη Χιονάτη. Τα έβλεπε όλα μέσα στο μαγικό της καθρέφτη.

Μόλις είδε τη Χιονάτη μαζί με το Σπάιντερμαν ζήλεψε πάρα πολύ και φώναξε αμέσως το φίλο της το Ζορό.

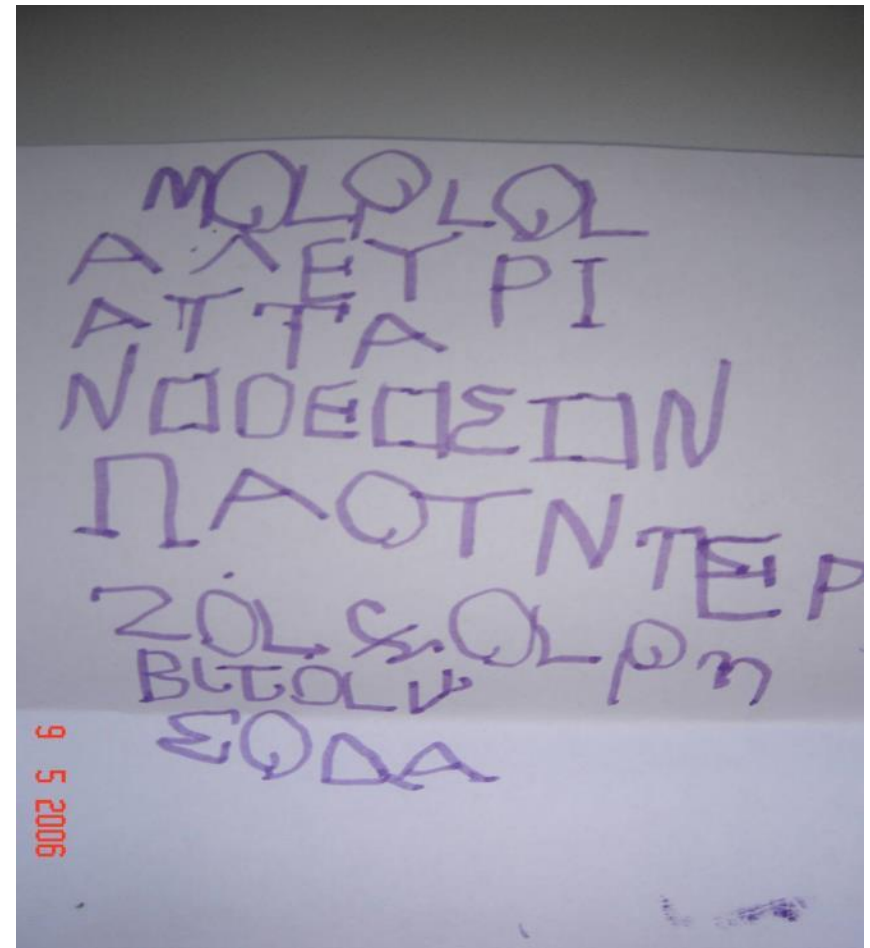
- Να πας αμέσως να διώξεις το Σπάιντερμαν από το δάσος! Του είπε.
- Τρέχω βασίλισσά μου! Της απάντησε.»

«Δια χειρός» παιδιού (1/3)

Το παιδί γράφει το ίδιο
μια συνταγή σχεδόν
αναγνώσιμη.

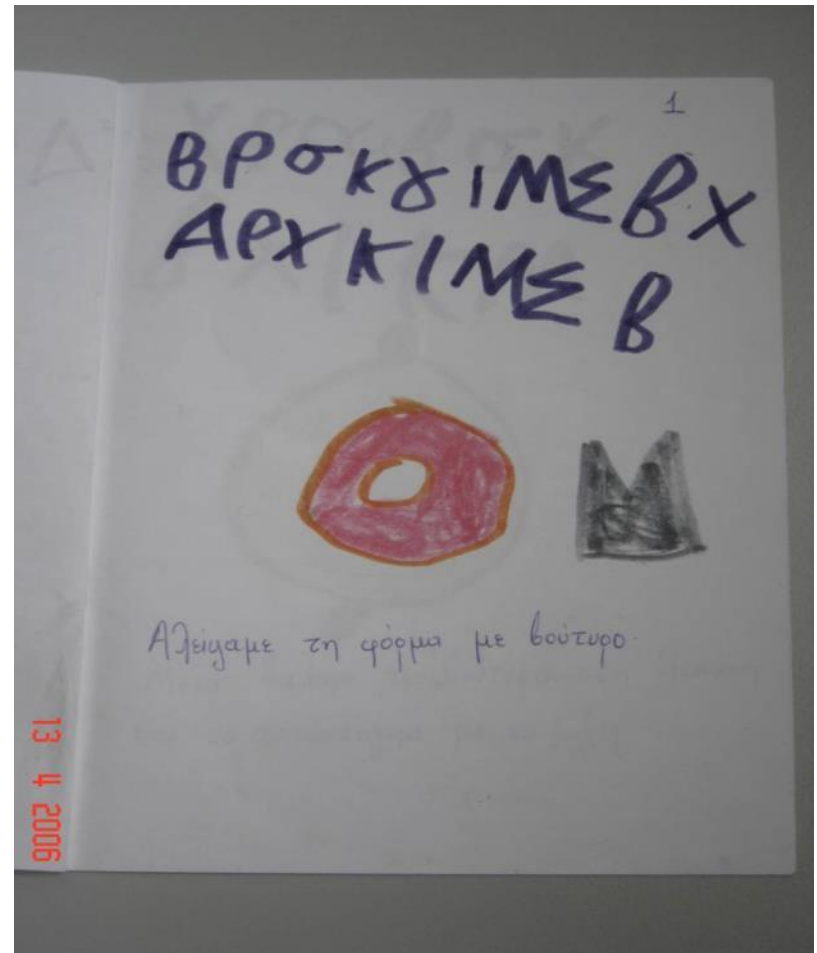
Αυτή θα μπορούσε να την
πάρει μαζί του στο σπίτι.
Άλλωστε κανένας γονιός
δεν περιμένει από το
νηπιαγωγείο του παιδιού
του να του μάθει να
μαγειρεύει!

«Δια χειρός» παιδιού (2/3)

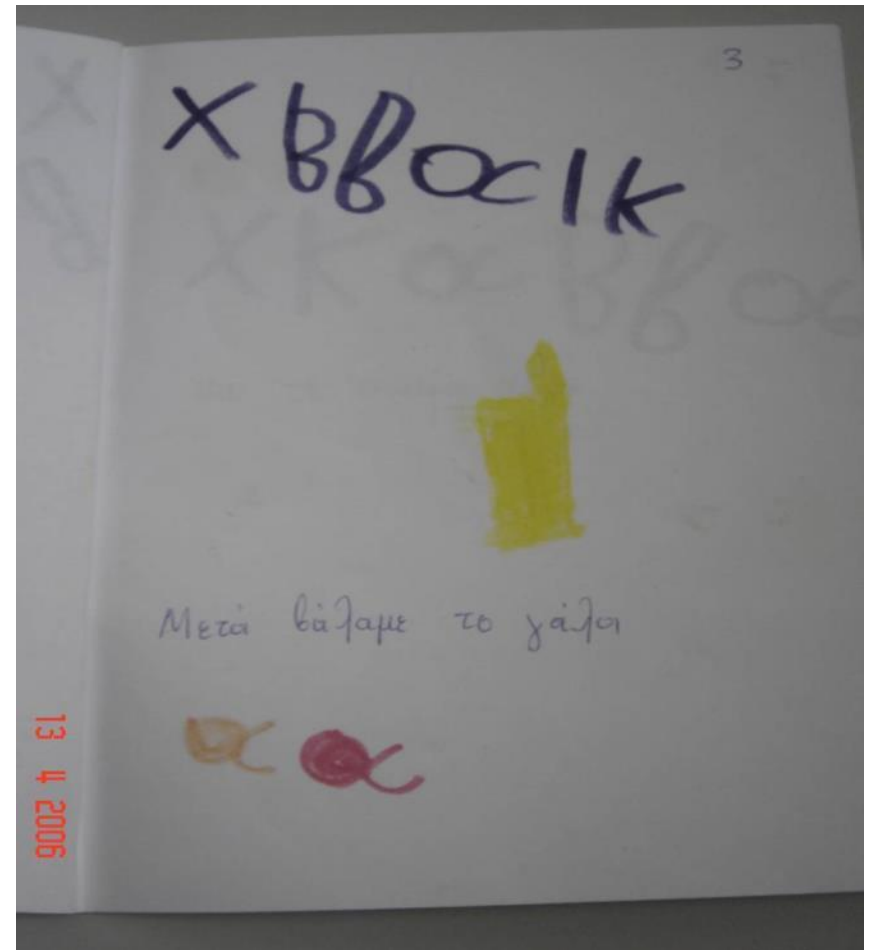
Όταν το παιδί γράφει,
καλό είναι η νηπιαγωγός:

- να το παρακινεί να διαβάσει αυτό που έγραψε,
- να το σημειώνει δίπλα ή πίσω.

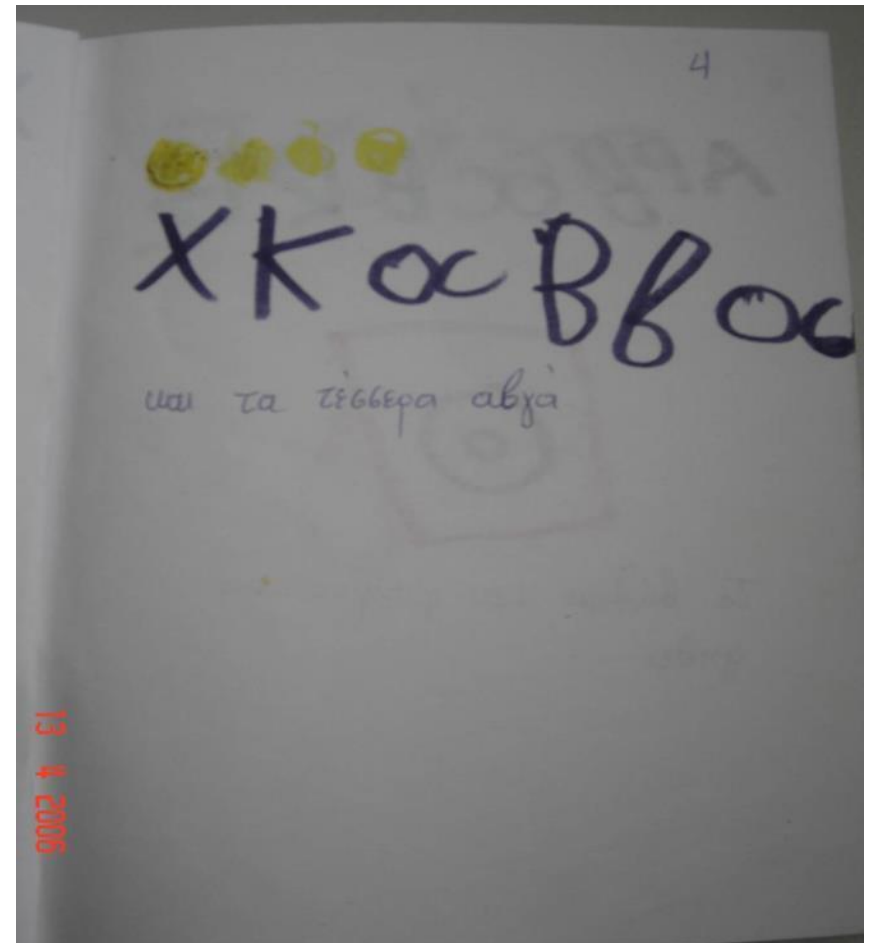
«Δια χειρός» παιδιού (3/3)

Έτσι δίνεται η δυνατότητα στη νηπιαγωγό να κάνει σημαντικές παρατηρήσεις αναφορικά με τις αναγνωστικές γνώσεις των παιδιών. Γιατί, είναι διαφορετικό να διαβάσει «Μετά βάλαμε το γάλα» σε μια τυχαία σειρά γραμμάτων και αλλιώς αν τα γράμματα ήταν «Γ Λ».

Προσοχή! (1/2)

Η νηπιαγωγός πάντοτε επαινεί και ενθαρρύνει, αλλά ποτέ δεν διαβάζει στο γραπτό των παιδιών κάτι άλλο από αυτό που είναι γραμμένο. Αν δεν μπορεί να το αποφύγει, διαβάζει αυτό που πραγματικά 'λέει' το κείμενο (π.χ. χκαββα).

Προσοχή! (2/2)

- Μόνο έτσι τα παιδιά θα κατανοήσουν ότι η γραπτή γλώσσα είναι κώδικας με πολύ συγκεκριμένους και αυστηρούς κανόνες. Αν κάποιος θέλει να διαβάζουν οι άλλοι ό,τι γράφει, θα πρέπει να τους ακολουθεί πιστά.
- Αυτό φυσικά δεν εμποδίζει το ίδιο το παιδί να νοηματοδοτεί τα γραπτά του όπως αυτό νομίζει.

Συμβουλή

Μάλιστα είναι πιθανόν για τη νηπιαγωγό να προκαλέσει τη θυμηδία, αν διαβάσει το βιβλίο του Τριβιζά «Το παπάκι που δεν του αρέσανε τα ποδαράκια του», ώστε να δουν οι μικροί μαθητές πόσο αστεία ακούγονται οι εγγραφές που προκύπτουν από γράμματα σε τυχαία σειρά.

έξω από ένα κατάστημα που πουλούσε κατσαρόλες είδε μια τρίτη αγγελία!

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΟΣ
(ΕΜΠΕΙΡΟΣ)

Μπήκε στο γραφείο και ζήτησε να το προσλάβουν.

– Γραφομηχανή ξέρεις; το λοξοκοίταξε ο κύριος Τιμολέων Τζέτζερης, ο προσωπάρχης.

– Γιατί ρωτάτε; Αμφιβάλλετε;

– Ξέρεις ή δεν ξέρεις;

– Αν ξέρω, λέει; Σκίζω!

– Δηλαδή, πόσες λέξεις γράφεις το λεπτό;

– Πόσες λέξεις γράφω το δευτερόλεπτο, να ρωτάς!

Ο κύριος Τζέτζερης του έδειξε μια γραφομηχανή και του είπε:

– Για γράψε σε παρακαλώ, τη λέξη: «Ταψί»!

Το παπάκι δοκίμασε, αλλά δεν πατούσε τα πλήκτρα ένα ένα. Τα πατούσε πέντε πέντε και έγραψε τη λέξη:

χξεσΘΥΗδξεσφσξωνεσδΗΞΕΚγηΞΚξλ80ξη32νκαφν

– Ταψί λέει εδώ; ρώτησε απορημένος ο προσωπάρχης. Πρώτη φορά βλέπω τόσο μεγάλο ταψί!

Τα παιδιά διαβάζουν

- Η νηπιαγωγός ενθαρρύνει την προσποίηση ανάγνωσης.
- Τα παιδιά διαβάζουν με τη συμβατική, ή σχεδόν με τη συμβατική, έννοια της λέξης.
- Ποτέ τα παιδιά δεν θα μάθουν τη γραπτή γλώσσα, αν δεν έρθουν σε **επαφή με τη γραπτή γλώσσα**.

Έλεγχος καταλληλότητας προ-αναγνωστικών ασκήσεων (1/3)

Ασκήσεις, όπως αυτή της εικόνας, που έχει προταθεί ως προ-αναγνωστική, ελέγχεται ως **μάλλον ακατάλληλη**.

Κανένα παιδί δεν θα μάθει ποτέ τη φορά της ανάγνωσης με την τακτοποίηση πραγματικών αντικειμένων. Σε αυτά η σειρά δεν παίζει κανένα ρόλο.

[6]

Πες με τη σειρά ένα-ένα τα παιχνίδια που βλέπεις στο ράφι. Κόψε και κόλλησε όπως θέλεις στο άδειο ράφι τις εικόνες των παιχνιδιών.

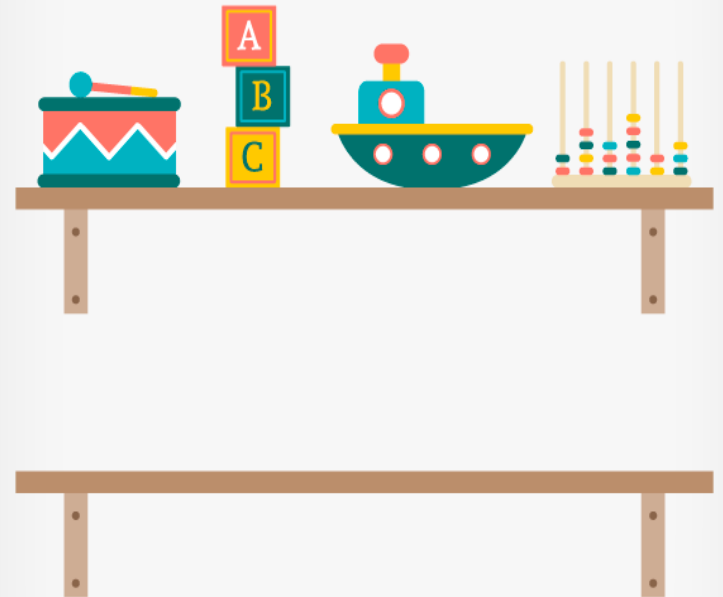

Έλεγχος καταλληλότητας προ- αναγνωστικών ασκήσεων (2/3)

Άλλωστε, συνήθως ξεκινάμε από το κέντρο, και πηγαίνουμε προς τις άκρες. Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο και με την ανάγνωση της γραπτής λέξης, που είναι αδύνατον να διαβαστεί αν αγνοηθεί η φορά του γραπτού λόγου.

[6]

Πες με τη σειρά ένα-ένα τα παιχνίδια που βλέπεις στο ράφι. Κόψε και κόλλησε όπως θέλεις στο άδειο ράφι τις εικόνες των παιχνιδιών.

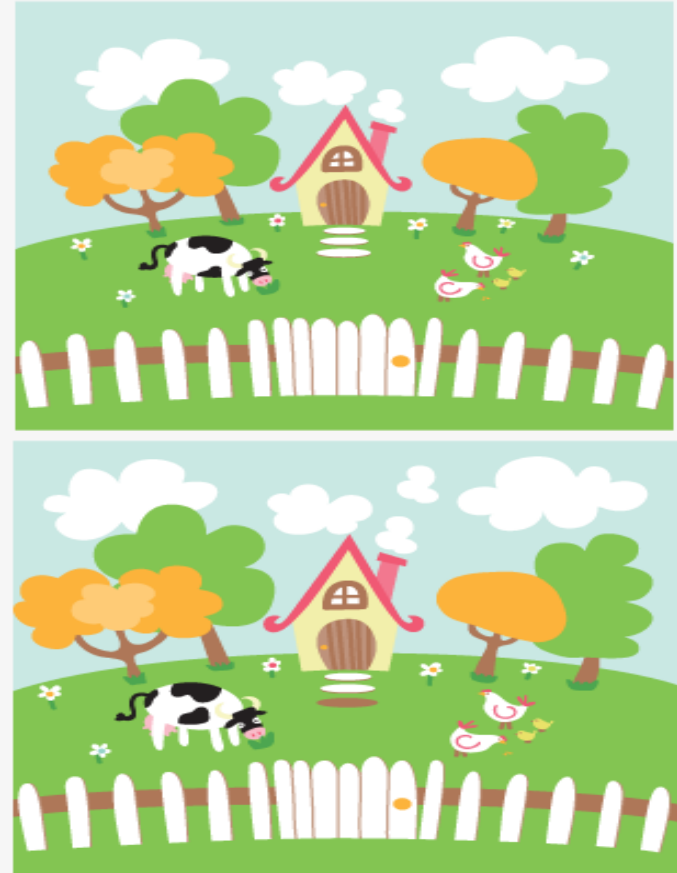

Έλεγχος καταλληλότητας προ-αναγνωστικών ασκήσεων (3/3)

Όμως θα μπορούσαν να προταθούν και δραστηριότητες πολύ μακρινές, που όμως προετοιμάζουν, κατά κάποιον τρόπο, για την ανάγνωση.

Έτσι, κάθε άσκηση παρατηρητικότητας, του στυλ «**Βρες τις Διαφορές**», ενδέχεται να ευνοεί και την ανάγνωση. Αν κάποιος έχει μάθει να παρατηρεί, θα διακρίνει ανάμεσα σε γράμματα που μοιάζουν πολύ μεταξύ τους: Λ, Δ, Α.

Η Αριάδνη έβγαλε δύο φωτογραφίες που φαίνονται ίδιες, αλλά δεν είναι. Μπορείς να βρεις τις 5 διαφορές που έχουν;

[7]

Η νηπιαγωγός ενθαρρύνει την προσποίηση ανάγνωσης (1/2)

Στα παιδιά αρέσει να διαβάζουν **παιδικά βιβλία**. Μερικές φορές μάλιστα διαβάζουν, λέγοντας τις λέξεις, όπως ακριβώς είναι γραμμένες, γυρίζουν τη σελίδα, όταν πρέπει, και κάποτε δείχνουν με το δάχτυλο ό,τι διαβάζουν. Δίνουν έτσι την εντύπωση ότι πραγματικά διαβάζουν. [8]

Η νηπιαγωγός ενθαρρύνει την προσποίηση ανάγνωσης (2/2)

Εκτός όμως από τα βιβλία η νηπιαγωγός επιβραβεύει και κάθε προσποίηση ανάγνωσης στον περιβάλλοντα γραπτό λόγο.

[9]

Ο λογότυπος της αλυσίδας καταστημάτων που θέλουν να επισκεφτούν, η μάρκα των αγαπημένων τους λιχουδιών ή ο τίτλος στις αθλητικές εφημερίδες, είναι μερικά από αυτά που διαβάζουν τα παιδιά, ακόμη και όταν δεν έχουν μάθει να διαβάζουν με τη συμβατική έννοια του όρου.

Πώς γίνεται όμως τα παιδιά να διαβάζουν με τη συμβατική, ή σχεδόν με τη συμβατική, έννοια της λέξης, όταν δεν ξέρουν ακόμη να διαβάζουν;

Τα παιδιά διαβάζουν συγκρίνοντας

Τα παιδιά διαβάζουν **συγκρίνοντας** αυτό που θέλουν να διαβάσουν με κάτι άλλο που γνωρίζουν ότι λέει το ίδιο.

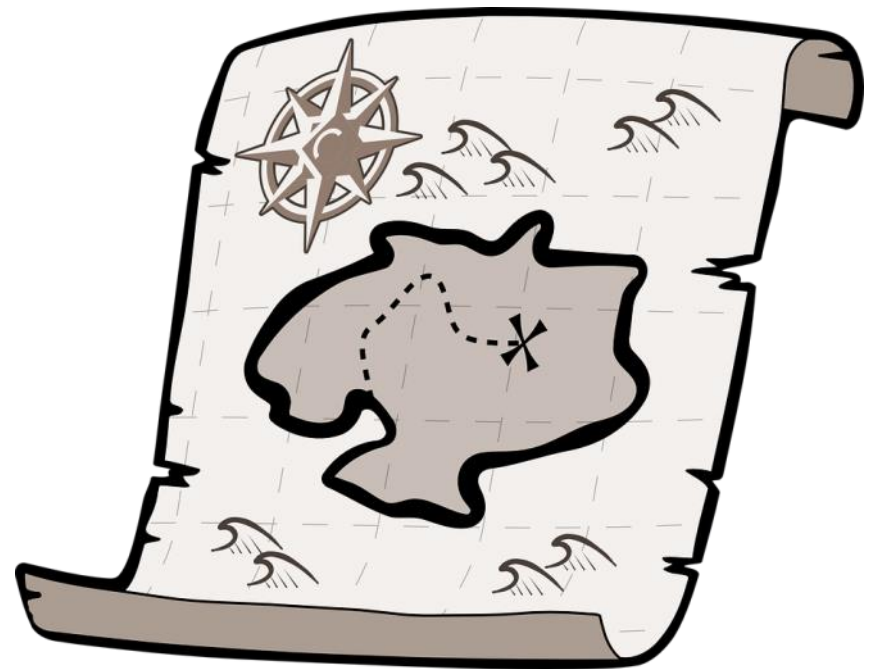
Σε αυτήν τη διαδικασία η νηπιαγωγός στρέφει την προσοχή τους διακριτικά στις στρατηγικές ανάγνωσης (π.χ. μέγεθος λέξης, πρώτο γράμμα).

Παράδειγμα:

«Βρες τον κρυμμένο θησαυρό» (1/2)

Στο παιχνίδι «Βρες τον κρυμμένο θησαυρό», ένας κρυμμένος 'θησαυρός' αποκαλύπτεται μετά από διαδοχικά 'ψαξίματα' σε μια σειρά από διαφορετικά μέρη.

[10]

Παράδειγμα:

«Βρες τον κρυμμένο θησαυρό» (2/2)

Τα παιδιά καθοδηγούνται από εντολές που διαβάζονται εύκολα γιατί:

- Όσον αφορά το πρώτο μέρος τους: Είναι πανομοιότυπες «ΨΑΞΕ ΣΤΟ»
- Όσον αφορά τον τόπο: Είναι οι διάφορες γωνιές της τάξης, γραμμένες όπως ακριβώς στις αντίστοιχες επιγραφές.

Τα παιδιά διαβάζουν μαντεύοντας

Ακόμη και ο έμπειρος ενήλικος αναγνώστης διαβάζει, λίγο αποκωδικοποιώντας και λίγο μαντεύοντας. Ο αναγνώστης φέρνει στο κείμενο την εμπειρία του. Και αυτό τον βοηθά να το διαβάσει.

[11]

Παράδειγμα: Κείμενο με λέξεις που λείπουν

Σε αυτό το κείμενο λείπουν κάποιες λέξεις, τις οποίες όμως ο αναγνώστης μπορεί να τις διαβάσει. Τον βοηθούν οι γνώσεις του για τη λογοτεχνία (Μια φορά κι έναν καιρό), τη γλώσσα (σωστός τύπος ρήματος), τον κόσμο (στο αμπέλι υπάρχουν σταφύλια).

Ο Γαβριήλ ο μυλωνάς
και η κερα-Μαριώ

ΙΑ κι . . . καιρό ήτανε ένας μυλωνάς και τον έλεγαν . . . Γύρω στον ανεμόμυλο είχε ένα αμπελάκι και τόσο φτωχός ήτανε, που . . . έλεγαν τζατζαλά.* Κει κοντά κάθουνταν και μια αλεπού που την . . . κερα-Μαριώ. . . πηγαινε κάθε μέρα κι έτ . . . απ' τ' αμπελάκι τα σταφύλια, και δεν άφηνε το Γαβριήλ ούτε μια ρώ . . . να φάγει. Ο Γαβριήλ τι να κάμει δεν ήξερε, πιάνει μια μέρα κ . . . κρύβεται πι . . . απ' το μύλο, και μόλις βγήκε η κερα . . . να φάγει τα σταφύλια, την αρπάζει απ' τ' αυτιά να τήνε σκο . . . Η καημένη η κερα-Μαριώ άρχισε . . . τότε παρακαλεί και . . . τότε λέγει: — Αμάν, κυρ Γαβριήλ, μη με σκοτώνεις και πολλά κα . . . θα δεις 'πό τα μέ . . .

Ο μυ . . . τήνε λυπήθηκε και δεν τη παρά την κρά . . . μέσα στο μύλο και τον έκαμνε δουλειές. Μια μέρα λέ . . . στο Γαβριήλ:

τζατζαλάς = κουρελιάρης

Τα παιδιά διαβάζουν εκμεταλλευσόμενα άλλα σημειωτικά συστήματα

Τα παιδιά διαβάζουν εκμεταλλευσόμενα όλα τα συλλειτουργούντα με τη γραφή σημειωτικά συστήματα.

Για να διαβάσουν τα παιδιά τη λέξη **ΠΡΟΣΟΧΗ!** ή **Υγρό Πάτωμα**, 'βοηθιούνται' από την εικόνα που δείχνει έναν άνθρωπο να γλιστρά ή από το μέρος που είναι τοποθετημένη η πινακίδα.

Παράδειγμα: Λογότυπα

Άλλωστε το ίδιο συμβαίνει και στους ενήλικους, όταν συναντούν το ίδιο σήμα.

Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα όλων οι λογότυποι των προϊόντων. Περισσότερο διαβάζονται γραμματοσειρές και χρώματα και λιγότερο γράμματα.

[12]

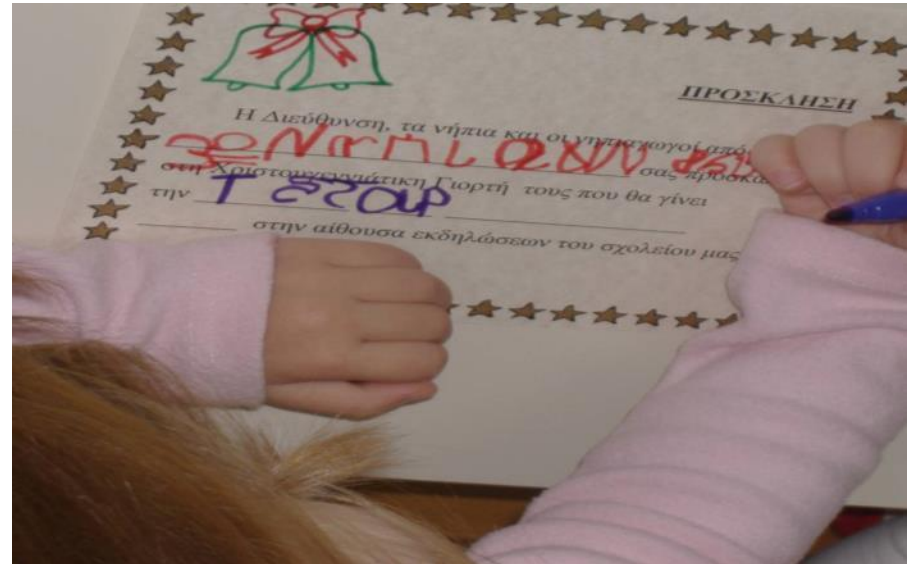
Βασική αρχή του αναγνωστικού προγράμματος

Η γλώσσα προφορική και γραπτή είναι **μέσον επικοινωνίας** και ως τέτοιο διδάσκεται.

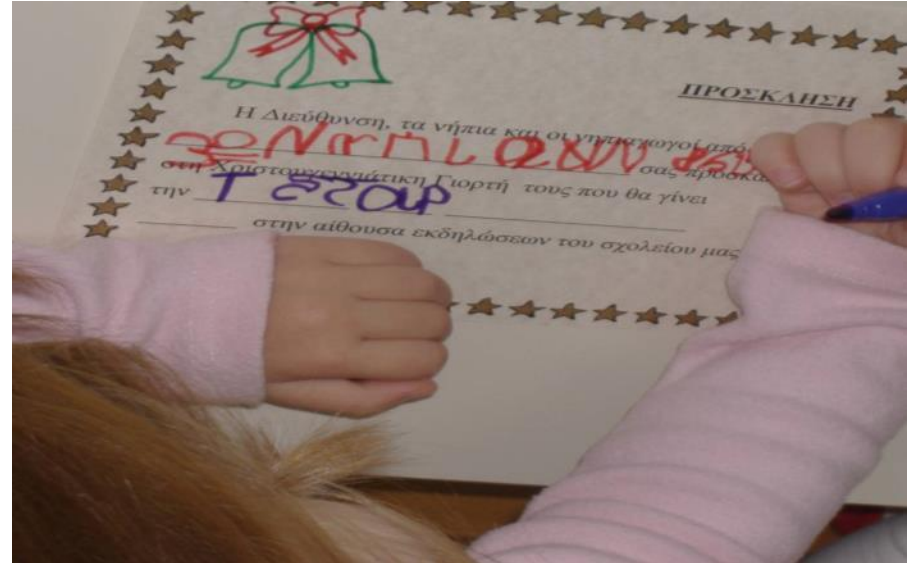
Η γραπτή γλώσσα ως όργανο επικοινωνίας (1/2)

Είναι παραλογισμός να θεωρούμε τη γραπτή γλώσσα **όργανο επικοινωνίας** εκτός σχολείου, ενώ μέσα σε αυτό να την αντιμετωπίζουμε μόνο ως εξάσκηση (σχολικές ασκήσεις) και καταναγκασμό (υποχρεωτικές).

Η γραπτή γλώσσα ως όργανο επικοινωνίας (2/2)

Τα παιδιά μαθαίνουν να διαβάζουν και να γράφουν **γράφοντας και διαβάζοντας** μέσα σε συνθήκες που έχουν **νόημα και ενδιαφέρον** για αυτά.

Κεντρικός άξονας ενός αναγνωστικού προγράμματος

Κεντρικός άξονας ενός αναγνωστικού προγράμματος είναι η **ανάδειξη του επικοινωνιακού χαρακτήρα της γραπτής γλώσσας**. Κι αυτό αποτελεί το ασφαλέστερο **κριτήριο** επιλογής δραστηριοτήτων.

[13]

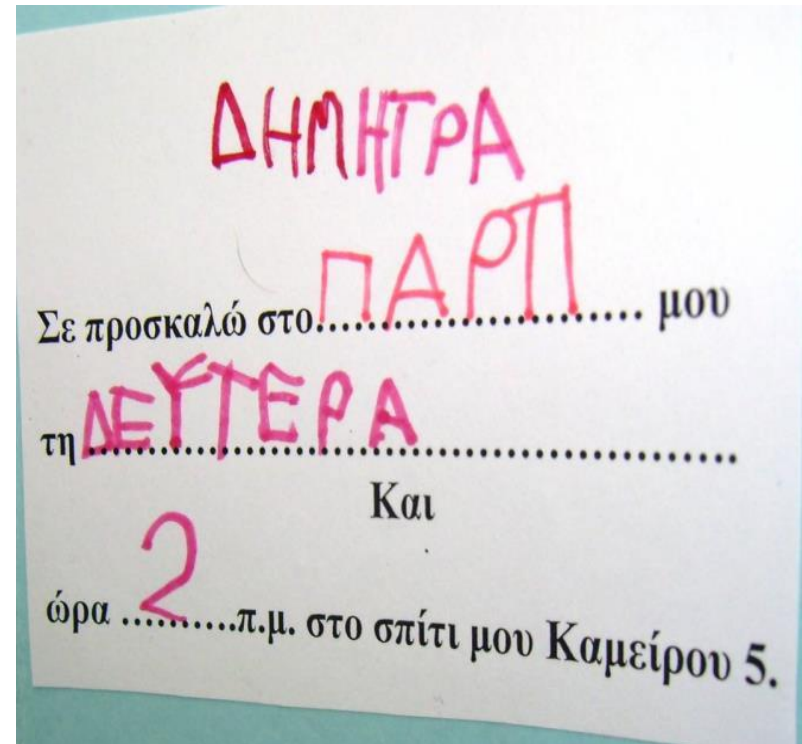

Ποιο από τα δύο θα επιλέξει να διαβάσει το παιδί;

Ποιο από τα δύο θα επιλέξει να διαβάσει το παιδί σε συνθήκες «μη καταναγκασμού»; Ο Ρουσσώ ισχυρίζεται ότι ο Αιμίλιός του θα μάθει να διαβάζει με το δεύτερο.

[14]

Ποια από τα δύο θα επιλέξει να «γράψει» το παιδί;

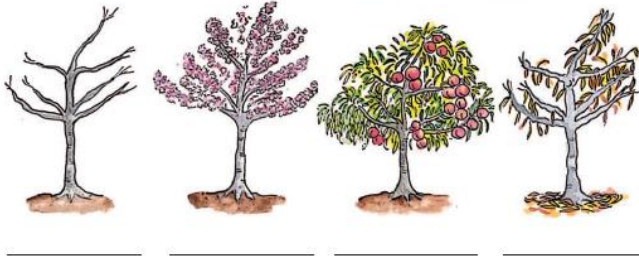
Στο λιβάδι υπάρχει και μια ροδακινιά. Παρατήρησε τις εικόνες. Κάθε εποχή του χρόνου η ροδακινιά αλλάζει. Γράψε κάτω από κάθε εικόνα την εποχή που ταιριάζει.

καλοκαίρι

άνοιξη

χειμώνας

φθινόπωρο

Πώς είναι η ροδακινιά σε κάθε εποχή; Να την περιγράψεις.

Τον χειμώνα η ροδακινιά δεν έχει φύλλα. Τα κλαδιά της είναι γυμνά.
Την _____

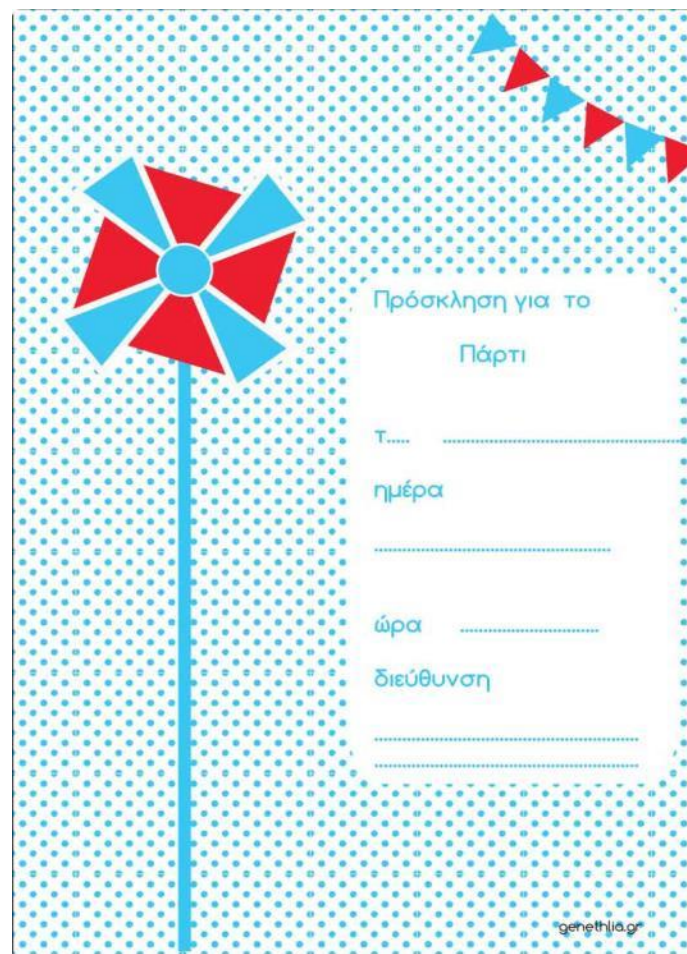
[15]

51

Η γλώσσα είναι επικοινωνία

Η γλώσσα είναι επικοινωνία, γι' αυτό και αναγνωστικές δραστηριότητες που εντάσσονται στην καθημερινότητα της τάξης ή στη ζωή των παιδιών αποτελούν την καλύτερη επιλογή της νηπιαγωγού.

[16]

Παράδειγμα: Γράμμα στον Αϊ Βασίλη (1/3)

Για παράδειγμα, το «Γράμμα στον Αϊ Βασίλη» είναι μια εκπληκτική αναγνωστική δραστηριότητα. Δε γράφεις; Δεν παίρνεις δώρο!

[17]

Παράδειγμα: Γράμμα στον Αϊ Βασίλη (2/3)

Γι' αυτό ίσως και η Μαρία κατέληξε και στην αναγραφή της λέξης και στο σχεδιασμό της εικόνας. Έτσι, είναι περισσότερο σίγουρη ότι ο Άγιος θα διαβάσει και θα εκπληρώσει.

Παράδειγμα: Γράμμα στον Αϊ Βασίλη (3/3)

Φτάνει όλα να γίνουν, όπως σε πραγματικές συνθήκες αλληλογραφίας:

- να γραφεί το γράμμα,
- να μπει σε φάκελο,
- να προστεθεί το γραμματόσημο,
- να γραφεί το όνομα του αποστολέα και του παραλήπτη (σε άλλες περιπτώσεις υποχρεωτικές και οι διευθύνσεις),
- να ταχυδρομηθεί.

Αναγνωστικό υλικό

Σε προηγούμενους αιώνες

Παλιά, τα παιδιά μάθαιναν να διαβάζουν ξεκινώντας πρώτα από το γράμμα. Έτσι, πριν ακόμη φτάσουν στη λέξη ή την πρόταση, εξασκούσαν σε συνδυασμούς γραμμάτων.

$$\mathbf{K + A = KA}$$

$$\mathbf{\Pi + A = \Pi A}$$

$$\mathbf{K + E = KE}$$

$$\mathbf{\Pi + E = \Pi E}$$

$$\mathbf{K + I = KI}$$

$$\mathbf{\Pi + I = \Pi I}$$

$$\mathbf{K + O = KO}$$

$$\mathbf{\Pi + O = \Pi O}$$

Λίγο αργότερα

Λίγο αργότερα τα παιδιά ξεκινούσαν από το θεωρούμενο μικρότερο φορέα σημασίας, **τη λέξη**.

Αλήθεια, ποια είναι η σημασία της λέξης μάτι στις φράσεις:

- Μου μαύρισες το μάτι.
- Σε ρούφηξε το κακό το μάτι.
- Καλύτερα να σου βγει το μάτι παρά το όνομα.
- Φτιάξε μου ένα αυγό μάτι.
- Δε βλέπω το μάτι της βελόνας.
- Φόρα γαλάζια χάντρα και μάτι για το μάτι.
- Το φυτό πέταξε μάτι.

Στις μέρες μας

Στις μέρες μας τα παιδιά μαθαίνουν να διαβάζουν μέσα από **κείμενα**. Από το σύνολο των κειμένων, η νηπιαγωγός επιλέγει εκείνα που:

- Έχουν **μικρό μέγεθος**. Ορισμένα περιορίζονται σε μία λέξη (π.χ. η επιγραφή ΕΞΟΔΟΣ) ή ακόμη και σε ένα γράμμα (π.χ. η επιγραφή ΣΣΣΣ που επιβάλλει ησυχία στη Γωνιά της Βιβλιοθήκης).
- Στην «ανάγνωσή» τους βοηθούν και άλλα στοιχεία (π.χ. ενδείξεις τόπου).

Στο σχολείο το αναγνωστικό υλικό οφείλει να είναι πλούσιο

Τα παιδιά δε μαθαίνουν να διαβάζουν σε τάξεις με τοίχους γυμνούς, χωρίς βιβλία και άλλα έντυπα. Όσο περισσότερες είναι οι αναγνωστικές προκλήσεις τόσο περισσότερες πιθανότητες υπάρχουν να ασχοληθούν οι μικροί μαζί τους.

Με μέτρο!

Το αναγνωστικό υλικό πρέπει να είναι πλούσιο, αλλά όχι τόσο ... πλούσιο, ώστε να 'μπουκώνει' τα παιδιά.

Να υπάρχει, αλλά μην 'χάνεται' μέσα σε έναν κυκεώνα διαφορετικών ερεθισμάτων, ώστε στο τέλος να καθίσταται εντελώς 'αόρατο'.

Συστηματική ενασχόληση με το υλικό

Πιο πολύ κι από την ύπαρξη του αναγνωστικού υλικού σημασία έχει η συστηματική ενασχόληση μαζί του.

Κάποιες φορές ο γραπτός λόγος βρίσκεται σε ρόλο μάλλον «διακοσμητικό». Δεν εξυπηρετεί κανένα επικοινωνιακό σκοπό και απλώς ... υπάρχει. Συνήθως σε αυτές τις περιπτώσεις και επειδή κανένας δεν ασχολείται ποτέ μαζί του, καθίσταται «αόρατος».

Πραγματικός σκοπός γραπτού λόγου (1/3)

Αντίθετα, αν η επιγραφή εξυπηρετεί κάποιον πραγματικό σκοπό, τα παιδιά θα «αναγκαστούν» να ασχοληθούν μαζί της. Απέξω από ντουλάπια, κουτιά ή συρτάρια, επιγραφές που δηλώνουν το περιεχόμενό τους συνήθως διαβάζονται, όταν το παιδί αναλαμβάνει να τακτοποιήσει κάτι.

Πραγματικός σκοπός γραπτού λόγου (2/3)

Είναι ακριβώς το ίδιο με τις ετικέτες στα διάφορα βάζα, που μας γλιτώνουν από μια 'ενοχλητική' δοκιμή, κάθε φορά που θέλουμε να χρησιμοποιήσουμε ΑΛΑΤΙ ή ΖΑΧΑΡΗ.

[18]

Πραγματικός σκοπός γραπτού λόγου (3/3)

Παρόμοιες ετικέτες θα τις διαβάσει το παιδί, όταν θέλει να τακτοποιήσει τα συρτάρια, και θα τις (αντι)γράψει αν διαπιστώσει έλλειψη, στην περίπτωση που έχει οριστεί υπεύθυνος για τις παραγγελίες της τάξης σε χαρτικά.

Σταδιακή διάθεση του υλικού

Για να έχουν τα παιδιά τη δυνατότητα να ασχοληθούν με το αναγνωστικό υλικό, εκείνο θα πρέπει να προσφέρεται **σταδιακά** ώστε να προλαβαίνουν οι μαθητές να το γνωρίζουν και να το ενσωματώνουν στα παιχνίδια τους.

Παράδειγμα: Γωνιά του Μπακάλικου (1/2)

Έτσι, για παράδειγμα, στη «Γωνιά του Μπακάλικου», η τάξη μπορεί να αρχίσει απλώς με τα προϊόντα ταξινομημένα στα ράφια.

[19]

Παράδειγμα: Γωνιά του Μπακάλικου (2/2)

Αργότερα προσθέτει σταδιακά και ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μικρών μαθητών:

- επιγραφή καταστήματος
- σακούλες με το λογότυπο
- τιμοκατάλογο
- λίστες αγορών
- αποδείξεις πληρωμής
- διαφημιστικές αφίσες
- χρήματα συναλλαγής
- προτεινόμενα μενού
- φυλλάδια προσφορών
- έντυπες διαφημίσεις
- πρόσληψη προσωπικού
- καμπάνιες υγιεινής διατροφής

Κατανομή αναγνωστικού υλικού (1/2)

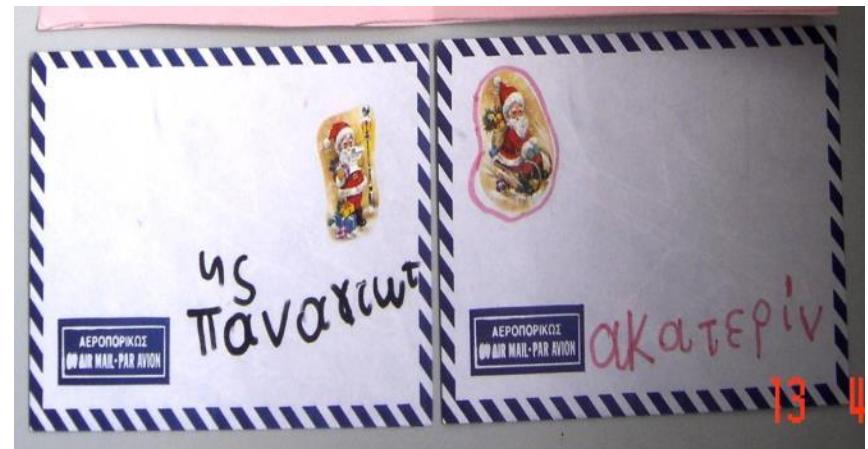
Το αναγνωστικό υλικό καλό είναι να κατανέμεται παντού και να είναι συναφές με τις **Γωνιές του Νηπιαγωγείου**.

Αφού στις μέρες μας δεν υπάρχει γεγονός που να μην έχει και αναγνωστικές διαστάσεις (π.χ. από τη βόλτα στα μαγαζιά μέχρι το μαγείρεμα ενός φαγητού), ακόμη και όταν υπάρχει η Γωνιά της Γραφής ή η Βιβλιοθήκη, το αναγνωστικό υλικό δεν περιορίζεται μόνο σε αυτές.

Κατανομή αναγνωστικού υλικού (2/2)

Γι' αυτό και καλό είναι να μην υπάρχουν γωνιές χωρίς αναγνωστικό υλικό.

Η περίπτωση του κουκλόσπιτου

Παρά τις διατυπωμένες αντιρρήσεις για την ύπαρξή του, ιδιαίτερα όταν εξελίσσεται σε καθαρώς 'κοριτσίστικη' γωνιά, φιλοξενείται σε αρκετά νηπιαγωγεία. Όμως, ενώ ένα σύγχρονο σπίτι 'βουλιάζει' κάτω από το βάρος του έντυπου υλικού, στο Κουκλόσπιτο συγκεντρώνεται πλήθος ειδών νοικοκυροσύνης και καθόλου εντύπων.

Συνάφεια υλικού με τα ενδιαφέροντα των παιδιών (1/2)

Όλοι μας διαβάζουμε ό,τι μας ενδιαφέρει και ό,τι κυριαρχεί στην καθημερινότητά μας. Τα παιδιά έχουν περισσότερες πιθανότητες να «διαβάσουν» ένα φυλλάδιο για τον Spiderman και τον Superman παρά ένα λογαριασμό της ΔΕΗ.

Συνάφεια υλικού με τα ενδιαφέροντα των παιδιών (2/2)

Συνήθως αυτά που ενδιαφέρουν τα παιδιά, παιχνίδια ή ακόμη και οι διάφορες νοστιμιές, και θα ήθελαν να διαβάσουν, είναι γραμμένα με 'ξένα' γράμματα.

Καλό είναι στο σχολείο παρόμοια δείγματα να χρησιμεύουν για την ευαισθητοποίηση των παιδιών στην ύπαρξη δύο αλφαβήτων.

Παρόμοιες δραστηριότητες...

... όπου τα παιδιά μαθαίνουν να διαβάζουν τους τίτλους ξενόγλωσσων περιοδικών αμφίβολης ποιότητας, δεν έχουν κανένα νόημα και καλό είναι να αποφεύγονται.

«Φύλλο Εργασίας»

Βαρβάρα Πρεβεζάνου - Κλεάνθη Μιχαλάντου

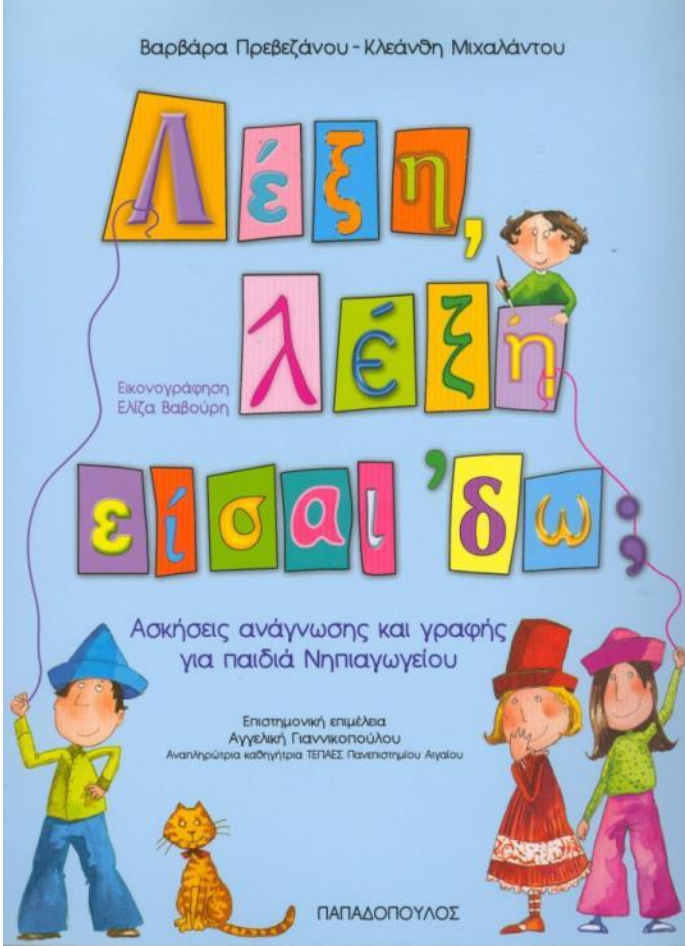
Λέξη, λέξη, εισαί'δω;

Εικονογράφηση
Ελίσα Βαβούρη

Ασκήσεις ανάγνωσης και γραφής
για παιδιά Νηπιαγωγείου

Επιστημονική επιμέλεια
Αγγελική Γιαννικοπούλου
Αναπληρώτρια καθηγήτρια ΤΕΠΑΣ Πανεπιστημίου Αιγαίου

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

[20]

ΑΓΓΛΙΚΑ 32

Για να βοηθήσεις την ανακύκλωση, ένωσε τις άδειες συσκευασίες που είναι γραμμένες στα ελληνικά με τον κάδο που έχει την ελληνική σημαία.

[21]

Πολλαπλή στόχευση του υλικού

Το αναγνωστικό υλικό οφείλει να εξυπηρετεί πολλούς και διαφορετικούς αναγνωστικούς στόχους

Ως κατάκτηση του **λεκτικού γραμματισμού** δεν νοείται μόνο η γνώση των γραμμάτων.

Απαιτείται ένα πλήθος διαφορετικών γνώσεων, από τη φορά του γραπτού λόγου μέχρι τη γνωριμία και τις διαφορές στην «ανάγνωση» διαφόρων εντύπων.

Κατηγορίες αναγνωστικού υλικού στο νηπιαγωγείο

- Το **αυθεντικό, πραγματικό** αναγνωστικό υλικό που υπάρχει και χρησιμοποιείται εκτός σχολείου.
- Υλικό **φτιαγμένο από τη νηπιαγωγό**, για να εξυπηρετηθούν οι ιδιαίτερες ανάγκες της τάξης.
- Υλικό είτε **φτιαγμένο από τα παιδιά** είτε με τη συμβολή των παιδιών.

Το αυθεντικό, πραγματικό υλικό (1/8)

Πιο πολύ και από οτιδήποτε άλλο, τα παιδιά μαθαίνουν να διαβάζουν μέσα από το πραγματικό έντυπο υλικό.

Ο λογαριασμός του ΟΤΕ που θα πληρώσει το σχολείο, το διαφημιστικό έντυπο που θα φτάσει σε αυτό, η πρωινή εφημερίδα, η απόδειξη του σούπερ μάρκετ, το θεατρικό της γιορτής, κ.λπ. θα αποτελέσουν το πραγματικό υλικό που θα διαβάσουν τα παιδιά.

Το αυθεντικό, πραγματικό υλικό (2/8)

Πιο πολύ και από οτιδήποτε άλλο, τα παιδιά μαθαίνουν να διαβάζουν μέσα από το πραγματικό έντυπο υλικό.

Ο λογαριασμός του ΟΤΕ που θα πληρώσει το σχολείο, το διαφημιστικό έντυπο που θα φτάσει σε αυτό, η πρωινή εφημερίδα, η απόδειξη του σούπερ μάρκετ, το θεατρικό της γιορτής, κ.λπ. θα αποτελέσουν το πραγματικό υλικό που θα διαβάσουν τα παιδιά.

Το αυθεντικό, πραγματικό υλικό (3/8)

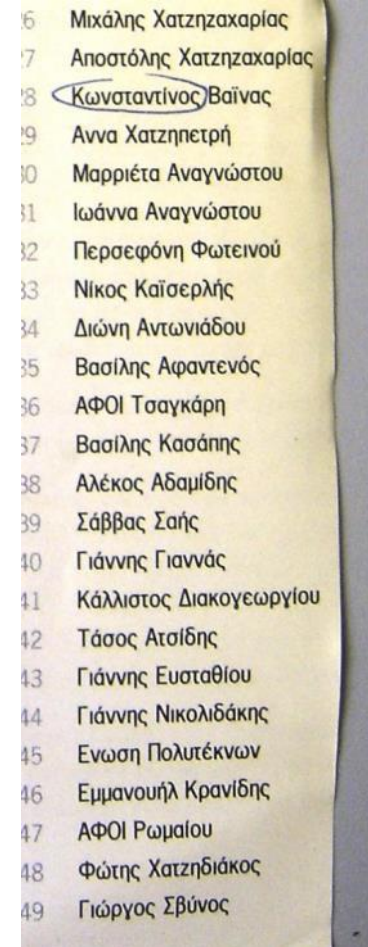
Το αυθεντικό, πραγματικό υλικό (4/8)

Άλλωστε στις μέρες μας το αναγνωστικό υλικό που κυκλοφορεί γύρω μας είναι **τόσο πλούσιο, τόσο φθινό** και **τόσο ποικίλο** που σίγουρα θα βρεθεί αυτό που ταιριάζει στις ιδιαιτερότητες κάθε «μαθήματος».

Ακόμη και για την εκμάθηση των ονομάτων των μαθητών της τάξης, ενδέχεται να χρησιμοποιηθεί μια κατάσταση με τα ονόματα των επιτυχόντων ενός διαγωνισμού και να ζητηθεί από τα παιδιά να κυκλώσουν συγκεκριμένα ονόματα.

Το αυθεντικό, πραγματικό υλικό (5/8)

Το αυθεντικό, πραγματικό υλικό (6/8)

Επιπλέον φαίνεται ότι το 'μάθημα' με αυθεντικό υλικό είναι πιο αποτελεσματικό.

Με το πραγματικό έντυπο υλικό τα παιδιά κατανοούν καλύτερα και διορθώνονται ευκολότερα.

Το αυθεντικό, πραγματικό υλικό (7/8)

Για παράδειγμα, όταν ο διδακτικός στόχος είναι να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά τη διάκριση ανάμεσα στα δύο συμβολικά συστήματα της γραπτής γλώσσας και των μαθηματικών, τα παιδιά καταφέρνουν να διακρίνουν καλύτερα τα γράμματα από τους αριθμούς, όταν ασχολούνται με πραγματικό υλικό παρά όταν τους δίνονται καρτέλες με εγγραφές τυχαίων γραμμάτων και αριθμών.

Το αυθεντικό, πραγματικό υλικό (8/8)

Το σχολείο προετοιμάζει τα παιδιά για να αντιμετωπίσουν τις **πραγματικές συνθήκες της σύγχρονης ζωής**.

Π.χ. Παιχνίδια με τα χρήματα συνηθίζουν τα παιδιά σε ένα υλικό, και αναγνωστικό, με το οποίο θα έρχονται σε επαφή σε όλη τους τη ζωή.

[22]

Υλικό φτιαγμένο από τη Νηπιαγωγό

Αυτό δεν θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα πολύ. Η νηπιαγωγός έχει ουσιαστικότερα πράγματα να κάνει από το να ανεβοκατεβάζει Πίνακες (εικόνα + λέξη) για τις διάφορες θεματικές με τις οποίες ασχολείται η τάξη.

Το υλικό αξίζει τον κόπο να γίνει, αν πρόκειται να υποστεί **‘μεγάλη χρήση’** ή είναι **ιδιαίτερα σημαντικό** για την κατάκτηση ενός (αναγνωστικού) στόχου.

Υλικό φτιαγμένο από τη νηπιαγωγό (1/3)

Π.χ. Πίνακας με τις αναμείξεις των χρωμάτων δίπλα στο καβαλέτο. Ειδικά όμως σε αυτόν τον πίνακα η **προσθήκη των λέξεων ΡΟΖ, ΜΩΒ κ.λπ.** καθίσταται **καταχρηστική**. Τα παιδιά δεν διαβάζουν τις λέξεις όταν βλέπουν το χρώμα.

Υλικό φτιαγμένο από τη νηπιαγωγό (2/3)

Άλλοτε η νηπιαγωγός αναγκάζεται να δημιουργεί η ίδια το δικό της αναγνωστικό υλικό εξαιτίας της **ακαταλληλότητας του εκπαιδευτικού υλικού** που κυκλοφορεί στο εμπόριο.

[23]

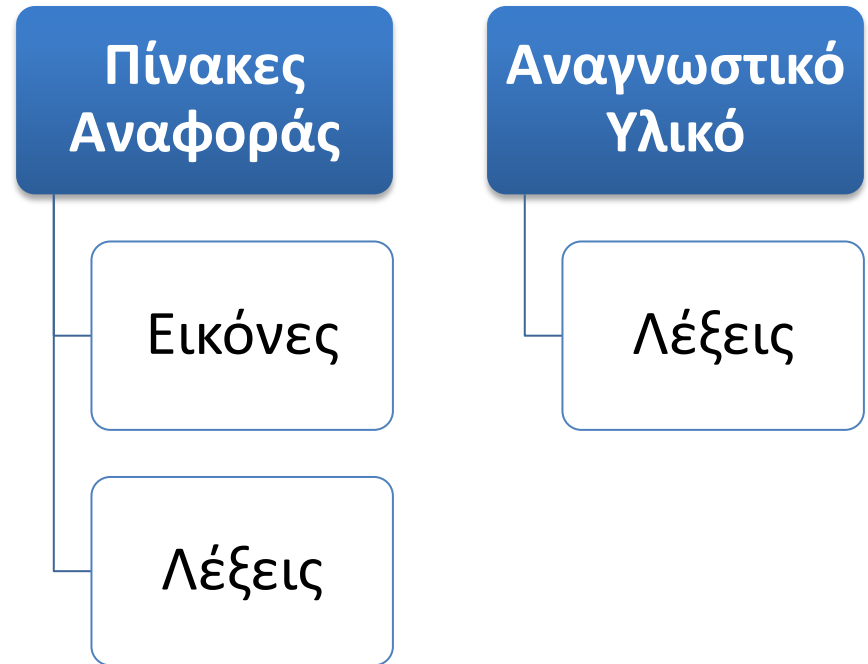
Υλικό φτιαγμένο από τη νηπιαγωγό (3/3)

Ο πίνακας του Καιρού «καταστρέφει» την αναγνωστική διάσταση, εξαιτίας της ύπαρξης **δύο κωδίκων**: λέξη + εικόνα. Τα παιδιά θα δουν την εικόνα και θα γυρίσουν το βέλος εκεί που θέλουν **αγνοώντας** παντελώς τη λέξη.

Η νηπιαγωγός προσέχει ώστε...

... να είναι σαφής η διάκριση ανάμεσα στον Πίνακα Αναφοράς που απαιτεί τη συμ-παρουσία λέξης + εικόνας και θα συμβουλευτούν τα παιδιά για να διαβάσουν, και το αναγνωστικό υλικό που θα τους δοθεί και στο οποίο οφείλει να υπάρχει μόνο λέξη.

Παραδείγματα

Αυτός είναι σίγουρα ο Πίνακας Αναφοράς των Ονομάτων των μαθητών της τάξης.

Αυτές είναι οι καρτέλες Παρουσιολογίου. Όμως η συμπαρουσία λέξης και φωτογραφίας «ακυρώνει» τον αναγνωστικό τους στόχο.

Η νηπιαγωγός προσέχει ώστε

... να αποφεύγεται η δικωδική εγγραφή, που συνήθως έχει τη μορφή εικόνα + λέξη.

Παράδειγμα δικωδικής εγγραφής (1/2)

Ας πάρουμε ως παράδειγμα έναν ενήλικο που γνωρίζει ελληνικά, αλλά αγνοεί τα κινέζικα. Σε μια ελληνικο-κινεζική επιγραφή δεν θα διαβάσει ποτέ τα δεύτερα.

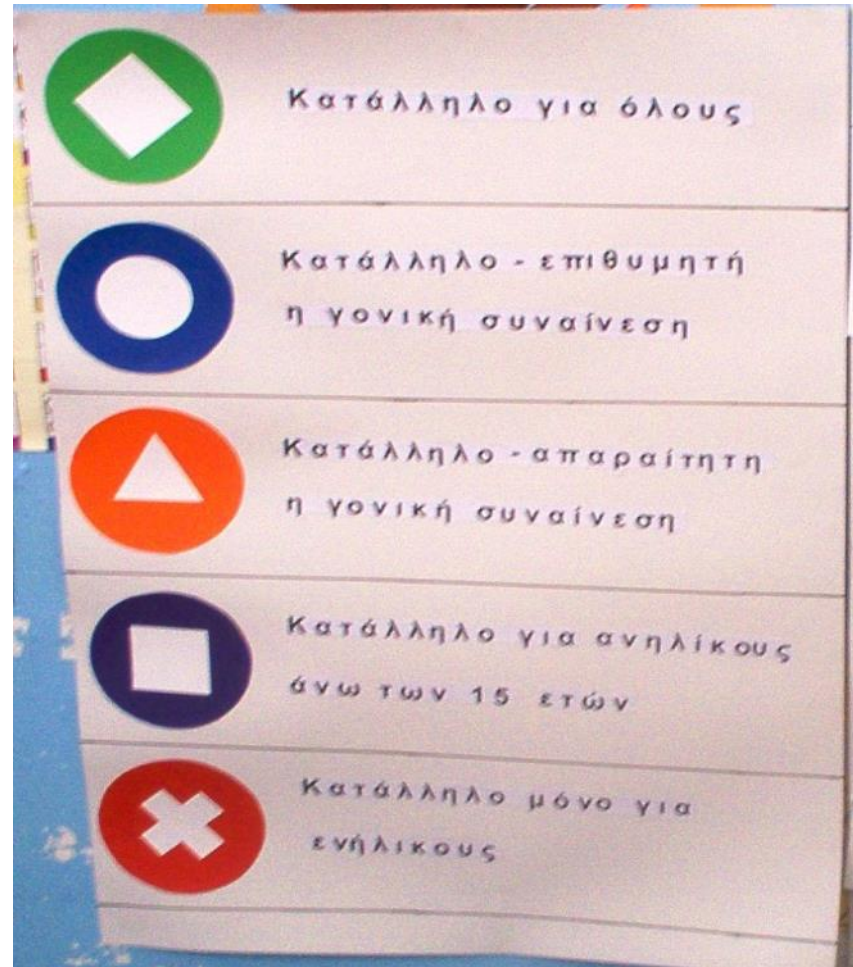
Έτσι και το παιδί, όταν βλέπει την εικόνα και τη λέξη, δεν αγωνίζεται να διαβάσει τη λέξη. Καταλαβαίνει το νόημα από την εικόνα.

Παράδειγμα δικωδικής εγγραφής (2/2)

Ή πάλι μπορεί να είναι ένα άλλο σύμβολο, που όμως τα παιδιά γνωρίζουν καλά.

Και σε αυτήν την περίπτωση ο γραπτός λόγος έχει θέση καθαρά διακοσμητική, αφού τα παιδιά γνωρίζουν ήδη τι σημαίνουν τα σήματα.

Παράδειγμα αποφυγής δικωδικής εγγραφής

Αντίθετα με τα προηγούμενα, σε αυτά τα συρτάρια τα παιδιά διαβάζουν το όνομα, το δικό τους ή του συμμαθητή τους, προκειμένου να βρουν το συρτάρι που θέλουν.

Η νηπιαγωγός προσέχει ...

[24]

... ώστε να μην υπάρχει κανένα άλλο διακριτικό στις καρτέλες που καλούνται τα παιδιά να διαβάσουν, παρά μόνο ο γραπτός λόγος. Αλλιώς το παιδί διαβάζει χρώματα και σχήματα και όχι γράμματα.

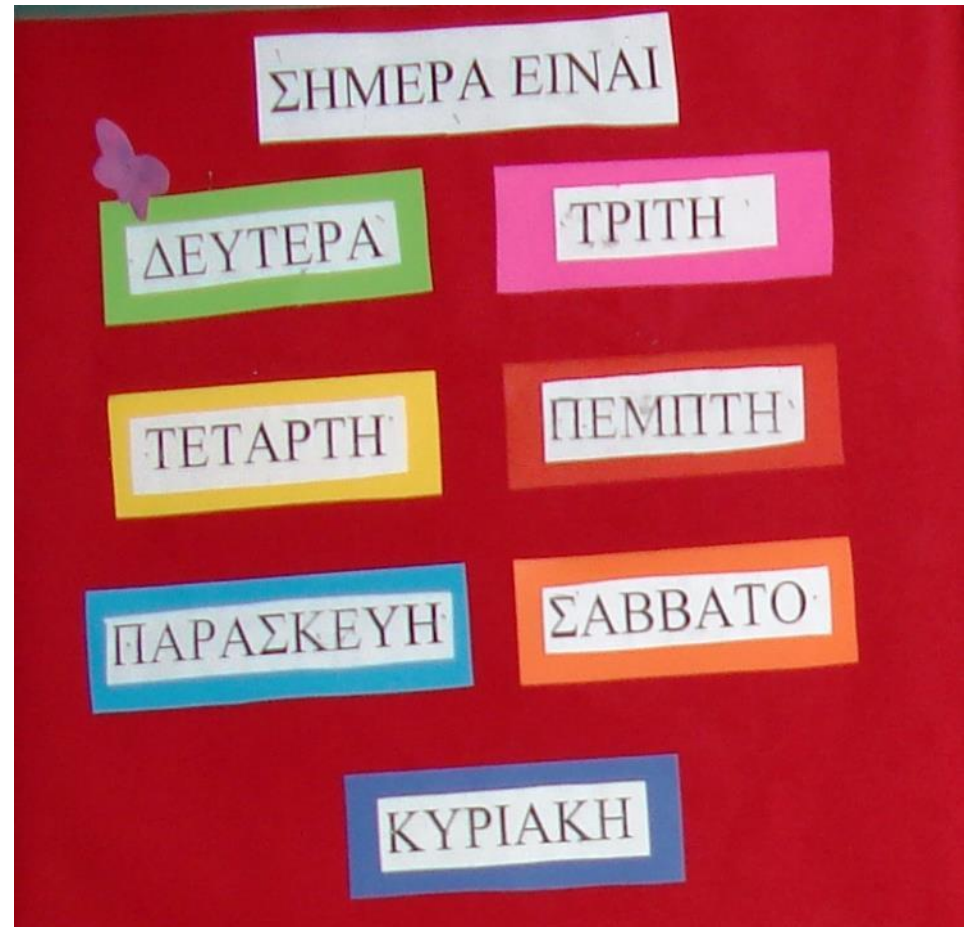
Παράδειγμα εσφαλμένης χρήσης διακριτικών (1/2)

Χαριτωμένη η
Χιονάτη-Βδομάδα με
τους επτά Νάνους-
Ημέρες, αλλά
γρήγορα το παιδί
μαθαίνει ποιος νάνος
αντιστοιχεί σε ποια
μέρα. Έτσι δεν
χρειάζεται να
διαβάσει.

Παράδειγμα εσφαλμένης χρήσης διακριτικών (2/2)

Όταν η μέρα έχει η
καθεμιά το δικό της
χρώμα, συχνά το παιδί
μιλά για 'Γαλάζιες
Παρασκευές' και
'Πράσινες Δευτέρες'.
Παρόμοιες παρατηρήσεις
φαντάζουν ποιητικές
μέχρι τη στιγμή που μια
επίσκεψη στο σχολείο
αποκαλύπτει την αιτία
της ... έμπνευσης.

Παράδειγμα ορθής χρήσης διακριτικών

Αντίθετα, στην περίπτωση των Ομάδων Καθαριότητας, όπου τα τακτικά μέλη αντιστοιχούν στο κόκκινο χρώμα και τα αναπληρωματικά στο γαλάζιο, ο αναγνωστικός χαρακτήρας της άσκησης δεν 'καταστρέφεται' από την αλλαγή στο χρώμα.

1	ΣΟΦΙΑ	ΜΑΝΩΛΗΣ	ΝΙΚΟΣ	ΧΡΥΣΟΥΛΑ
2	ΜΑΡΙΝΑ	ΑΪΣΕ	ΜΕΧΜΕΤ	ΣΑΒΒΑΣ
3	ΜΑΡΙΑ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	ΔΗΜΗΤΡΑ	ΕΙΡΗΝΗ
4	ΚΑΘΟΛΙΚΗ	ΔΕΣΠΟΙΝΑ	ΕΜΜΑΝΟΥΕΛΑ	ΧΡΙΣΤΙΝΑ
5	ΒΑΣΙΛΗΣ	ΒΑΓΓΕΛΗΣ	ΣΕΒΗ	ΜΑΤΙΝΑ
6	ΑΓΓΕΛΟΣ	ΑΧΜΕΤ	ΚΑΤΕΡΙΝΑ	ΖΑΜΠΕΤΤΑ

Η νηπιαγωγός προσέχει ώστε:

- να υπάρχει κάποιο διακριτικό, ίδιο σε όλες τις καρτέλες, ούτως ώστε να βοηθούνται τα παιδιά να τις κρατήσουν σωστά. Κανείς δε μπορεί να διαβάσει αν κρατήσει την καρτέλα ανάποδα.
- στις καρτέλες που θα διαβασθούν από τα παιδιά η γραφή να γίνεται πάντα με μαύρα, ευμεγέθη, γράμματα σε λευκό φόντο.

Παράδειγμα

Η υπογράμμιση σε συνδυασμό με την καρδούλα, η οποία ως σχήμα δεν μπορεί να 'αναποδογυρίσει', βοηθούν ώστε να κρατηθεί σωστά η κάρτα και να αρχίσει η ανάγνωση από αριστερά προς τα δεξιά. Έτσι το παιδί θα διαβάσει την κάρτα για να βρει σε ποιο βιβλίο αναφέρεται.

Ευδιάκριτος γραπτός λόγος

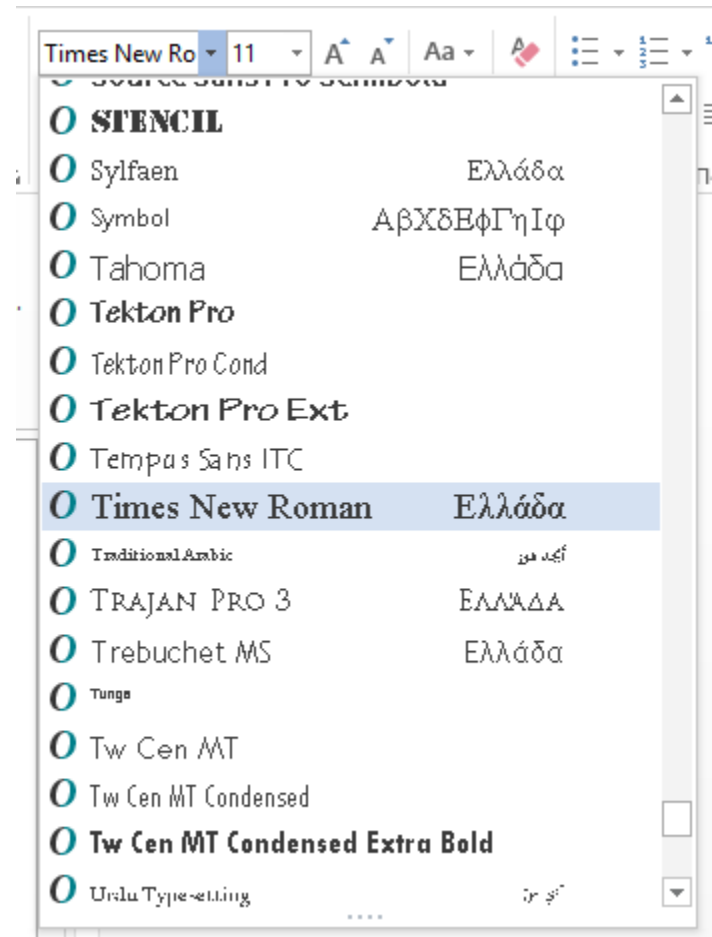
Τα πολύχρωμα χαρτιά σε έντονα χρώματα και οι χρυσίζοντες μαρκαδόροι δημιουργούν καρτέλες με δυσδιάκριτο γραπτό λόγο. Ακόμη κι αν τα χαρτιά είναι σε έντονα χρώματα, μια λευκή ταινία μπορεί να χρησιμεύσει ως ο χώρος γραφής.

Συμβουλή (1/2)

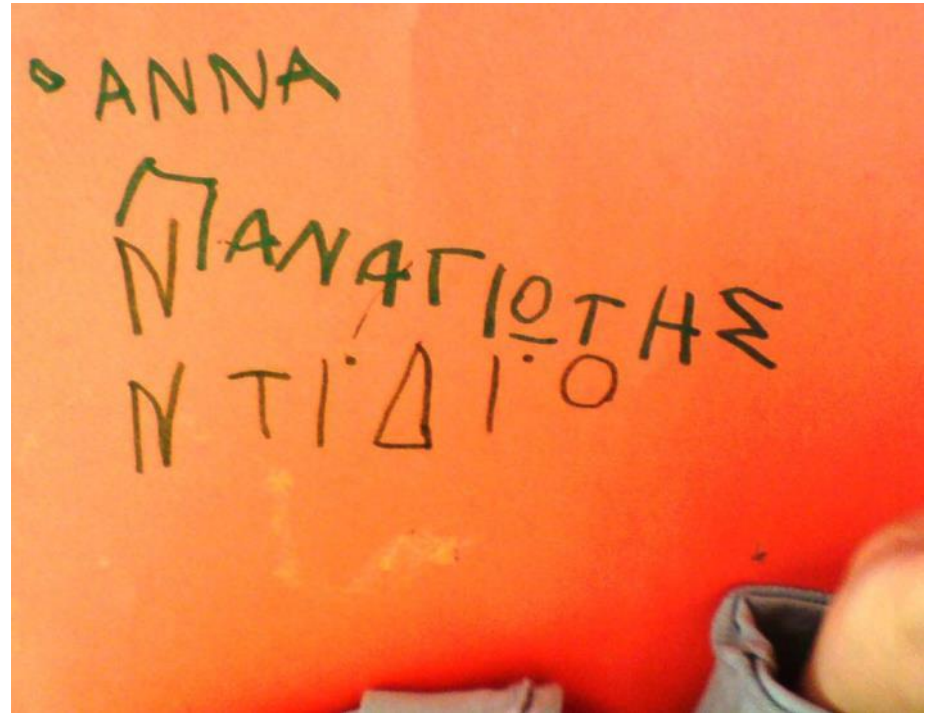
Καλό είναι Πίνακες αναφοράς και αναγνωστικό υλικό να γράφονται στον υπολογιστή με μια «επίσημη» γραμματοσειρά.

Ο υπολογιστής και μια γραμματοσειρά Times Roman, για παράδειγμα, διασφαλίζει στα παιδιά τη γνώση των γραμμάτων πέρα από ατομικές διαφορές.

Συμβουλή (2/2)

Με αυτόν τον τρόπο γλιτώνουμε παρεξηγήσεις του στυλ: «Έχω μάθει και τα 3 Ο. Το Ο του Οδυσσέα, το Ω του Ωκεανού, και εκείνο του Παναγιώτη». Αυτό το τελευταίο, όπως φαίνεται από τα γραπτά του Παναγιώτη, είναι η εύκολη εκδοχή του Ω: ένα Ο με μια μικρή οριζόντια γραμμή από κάτω.

Κεφαλαία ή Πεζά (Μικρά); (1/2)

Το πιο εύκολο

Συνήθως, τα κεφαλαία είναι πιο εύκολα. Γιατί;

- Σχεδιάζονται συνήθως ευκολότερα (π.χ. δ, Δ, γ, Γ).
- Είναι περισσότερο γνωστά.
- Τυπώνονται συνήθως μεγάλα.
- Είναι πάντα το αρχικό του ονόματος.
- Κυριαρχούν στον περιβάλλοντα γραπτό λόγο.

Αυτό που επιβάλλει το κειμενικό είδος

Π.χ. η καταγραφή μιας ιστορίας και η δημιουργία ενός βιβλίου δεν γίνεται με κεφαλαιογράμματα γραφή.

Κεφαλαία ή Πεζά (Μικρά); (2/2)

- Σε καμία περίπτωση όμως δεν πρέπει να αγνοηθούν τα πεζά/ μικρά. Τα κείμενα που θα διαβάσουν αργότερα τα παιδιά δεν θα είναι σε κεφαλαιογράμματη γραφή.
- Έτσι, ενώ συνήθως όλα αρχίζουν με κεφαλαία, ως πιο εύκολα, γρήγορα χρησιμοποιούνται και τα πεζά/μικρά ως πιο συνηθισμένα.

Παράδειγμα (1/2)

Αντί να υπάρχει δυο φορές γραμμένο το όνομα με πεζά γράμματα, θα μπορούσε το ένα από τα δύο να ήταν με κεφαλαία. Αν μάλιστα υπήρχε και η φωτογραφία του παιδιού θα ήταν ένας καταπληκτικός Πίνακας Αναφοράς των Ονομάτων.

Παράδειγμα (2/2)

Τα παιδιά μάλιστα μπορούν να δημιουργήσουν και ένα σχετικό κολλάζ. Κόβουν από εφημερίδες και περιοδικά λέξεις γραμμένες αποκλειστικά με κεφαλαία και λέξεις γραμμένες (και) με πεζά γράμματα και τις κολλούν στα δύο μέρη ενός χαρτονιού.

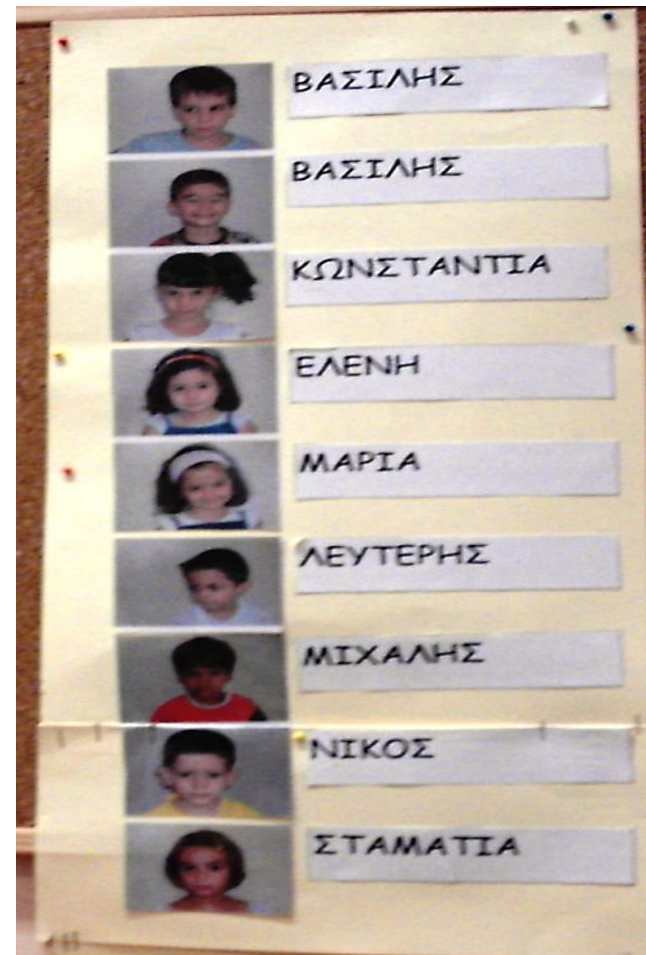
Πίνακες αναφοράς στην τάξη (1/4)

- Πρέπει να ελάχιστοι και οι απολύτως απαραίτητοι.
- Αν οι πίνακες αλλάζουν συχνά, τα παιδιά δεν προλαβαίνουν να ασχοληθούν μαζί τους και να 'κερδίσουν' από αυτούς. Τους βλέπουν, αλλά δεν ασχολούνται συστηματικά μαζί τους.

Πίνακες αναφοράς στην τάξη (2/4)

Ο Πίνακας θα πρέπει να χρησιμοποιείται από τα παιδιά κάθε μέρα σε μια πλειάδα από διαφορετικές δραστηριότητες.

Πίνακες αναφοράς στην τάξη (3/4)

Άλλωστε συχνά ως Πίνακας Αναφοράς λειτουργεί το ίδιο το αυθεντικό υλικό. Στη Βιβλιοθήκη, για παράδειγμα, προκειμένου να καταρτιστεί ο Κατάλογος δανεισμού και να γραφεί ο τίτλος του βιβλίου, το ίδιο το βιβλίο λειτουργεί ως Πίνακας Αναφοράς.

Πίνακες αναφοράς στην τάξη (4/4)

Ο Πίνακας Αναφοράς δικαιολογεί την ύπαρξή του αν με τη βοήθειά του διεκπεραιώνονται ένα πλήθος αναγνωστικών δραστηριοτήτων.

Ευτυχέστερο παράδειγμα ο Πίνακας των Ονομάτων τους.

Πίνακας ονομάτων

Με αυτόν τα παιδιά θα μάθουν να γράφουν και να διαβάζουν το δικό τους όνομα και εκείνα των συμμαθητών τους.

Η παρέα μας	
 Αγγελική	 Στέλλα
 Αντώνης	 Τάσος
 Γιάννης Μπόζιος	 Χρήστος
 Γιάννης Μποσσανάς	 Χριστίνα
 Γιάννης Χρυσαιδής	
 Γιώργος	
 Εβελίνα	Όλοι μαζί είμαστε: 18
 Ερωφίλη	Σήμερα έμειναν στο σπίτι: 1
 Ιωάννα	
 Κική	Είμαστε στην τάξη: 17
 Μανόλης	
 Μαρία	
 Στέλιος	

Χρήσεις πίνακα ονομάτων (1/10)

Τα παιδιά θα τον συμβουλευτούν στην τήρηση Παρουσιολογίου.
Π.χ. Το παιδί βρίσκει το αλογάκι με το όνομά του και το τοποθετεί μέσα στο κουτί. Όσα μείνουν απέξω αντιστοιχούν στους απόντες.

Παράδειγμα πίνακα ονομάτων ως παρουσιολόγιο

Το ίδιο σπιτάκι φιλοξενεί στην αριστερή του μεριά τους παρόντες και στη δεξιά τους απόντες.

Χρήσεις πίνακα ονομάτων (2/10)

Στην τήρηση
Καθηκοντολογίου

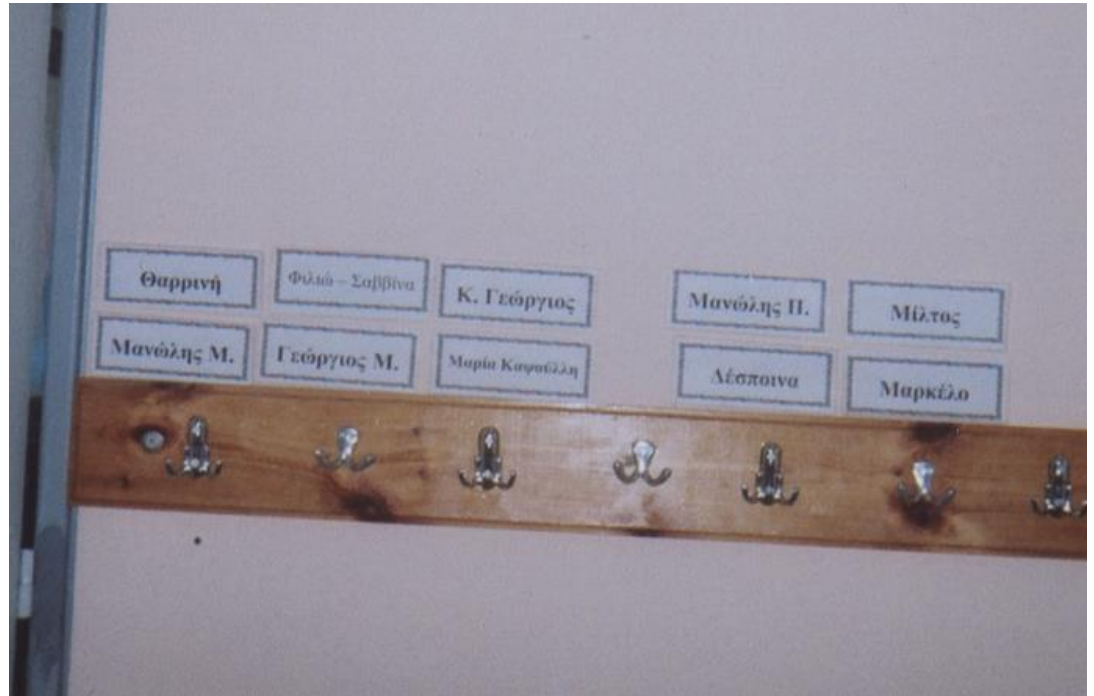
Χρήσεις πίνακα ονομάτων (3/10)

Στην ανάρτηση και έκθεση των έργων τους.

Χρήσεις πίνακα ονομάτων (4/10)

Στην τακτοποίηση των παλτών τους.

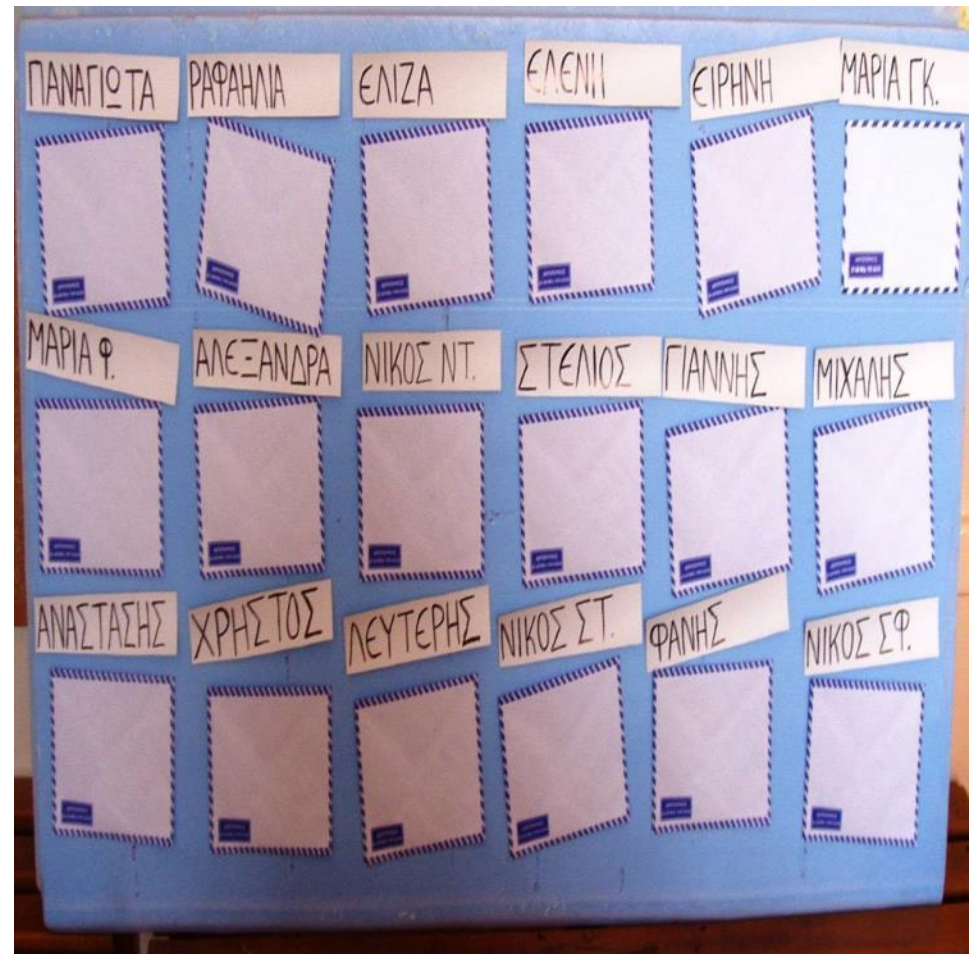
Χρήσεις πίνακα ονομάτων (5/10)

Στις κληρώσεις...
ακόμη και σε κάποιες
λιγότερο κλασικής
μορφής

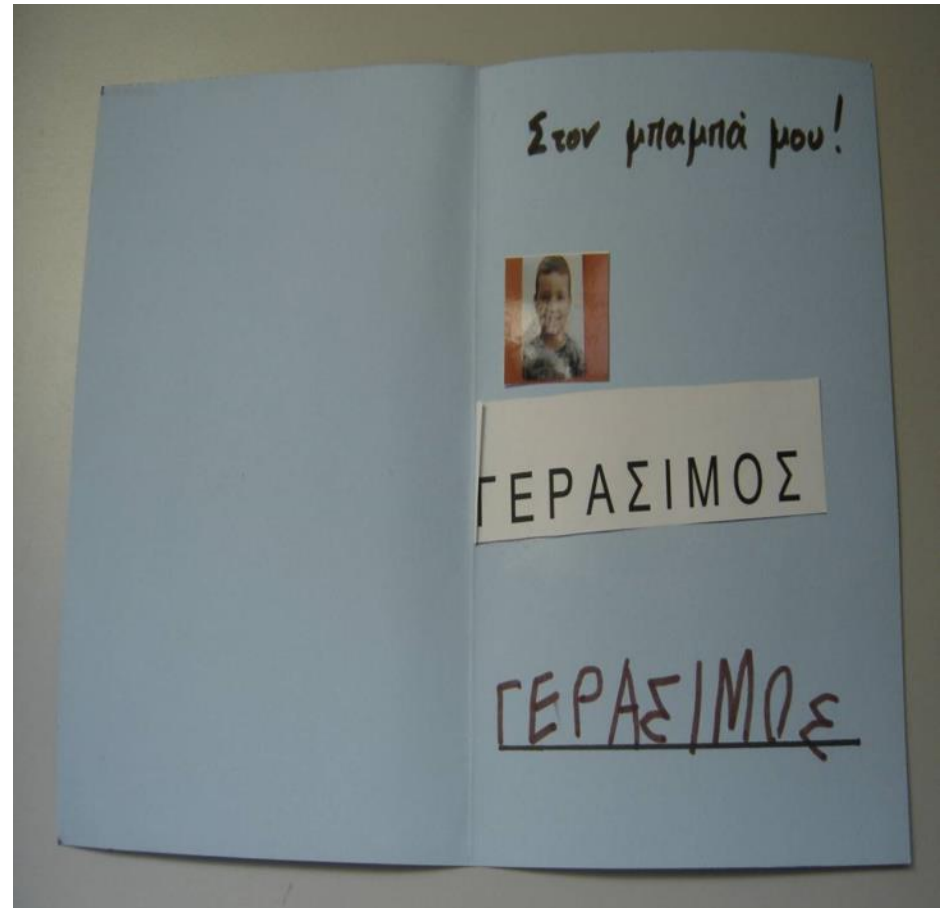
Χρήσεις πίνακα ονομάτων (6/10)

Στην ανταλλαγή
μηνυμάτων ανάμεσα
στους μαθητές...

Χρήσεις πίνακα ονομάτων (7/10)

... αλλά και γενικότερα στην αλληλογραφία τους.

Χρήσεις πίνακα ονομάτων (8/10)

Σε κάθε είδους ψηφοφορία.

ΛΙΑ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ
ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ	
ΑΠΟΣΤΟΛΙΑ	
ΝΙΚΟΣ	
ΚΥΡΙΑΚΗ	
ΜΙΛΤΟΣ	
ΦΕΝΙΑ	
ΑΛΕΞΗΣ	
ΡΟΜΑΝΟΣ	
ΤΖΕΝΗ	
ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	
ΔΗΜΗΤΡΑ	
ΙΩΑΝΝΑ	
ΕΛΛΗ	
ΑΓΑΠΗΤΟΣ	
ΤΖΟΥΛΙΟ	
ΓΙΩΡΓΟΣ	
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ	
ΔΙΑ	
ΕΙΡΗΝΗ	

Χρήσεις πίνακα ονομάτων (9/10)

Στις ζωγραφιές τους είτε ως θέμα

Είτε ως υπογραφή

Χρήσεις πίνακα ονομάτων (10/10)

Στη δημιουργία του γενεαλογικού δέντρου του παιδιού. Με αυτή τη δραστηριότητα το παιδί περνά από την αναγραφή του δικού του ονόματος σε εκείνη των δικών του ανθρώπων (π.χ. μαμά, μπαμπάς, γιαγιά), κάτι που πάντα χαιρετίζεται με ενθουσιασμό από τους μικρούς μαθητές.

Θα πρέπει πάντα να έχουμε κατά νου ότι:

- Σκοπός του Πίνακα Αναφοράς δεν είναι η δημιουργία ενός οπτικού λεξιλογίου.
- Σε μια γλώσσα όπως η Ελληνική με πλούσιο κλητικό σύστημα, που σε γενικές γραμμές γράφουμε ό,τι λέμε, δεν έχει νόημα να μάθει το παιδί φωτογραφικά τη λέξη γάτα.
- Κάτι τέτοιο καταντά αντιοικονομικό γιατί θα χρειαστεί μια 'φωτογραφία' για κάθε τύπο: γάτα, γάτας, γάτες, γάτος, γατί, κλ.π.
- Αντίθετα, η λέξη γάτα είναι τόσο απλή που 'συμφέρει' στο παιδί να μάθει πώς λειτουργεί ο κώδικας της γραπτής γλώσσας. Μετά εύκολα θα μπορέσει να τη διαβάσει.

Οπτικό λεξιλόγιο (1/2)

Ενδεχομένως είναι
χρήσιμο για τα παιδιά του
νηπιαγωγείου να
αποκτήσουν ένα
περιορισμένο οπτικό
λεξιλόγιο.

ΝΑΙ

ΕΙΝΑΙ

ΚΑΙ

Οπτικό λεξιλόγιο (2/2)

Όμως, αξίζει τον κόπο και την προσπάθεια να μάθουν να «διαβάζουν φωτογραφικά» λέξεις που:

- Είναι δύσκολο να διαβαστούν «γράμμα γράμμα» (π.χ. είναι).
- Είναι πολύ συχνές, ιδιαίτερα στο βιβλίο της Πρώτης Δημοτικού.

Προσοχή! Προσοχή! (1/2)

Οι λέξεις του οπτικού λεξιλογίου **δεν είναι** τα συνήθη ουσιαστικά των συνηθισμένων Πινάκων Αναφοράς, όπως τα Ζώα ή τα Μέσα Μεταφοράς.

Προσοχή! Προσοχή! (2/2)

Είναι λειτουργικές λέξεις, που δεν εικονογραφούνται (π.χ. ΝΑΙ). Σε αυτές τις περιπτώσεις είναι δύσκολο, αλλά φυσικά όχι αδύνατο, να βρεθούν οι ασκήσεις/ δραστηριότητες που θα βοηθήσουν τα παιδιά να μάθουν να τα διαβάζουν.

ΤΙ	ΤΡΩΜΕ	ΣΤΟ	ΣΧΟΛΕΙΟ
	<u>ΟΧΙ</u>		<u>ΟΧΙ</u>
	<u>ΟΧΙ</u>		<u>ΝΑΙ</u>
	<u>ΝΑΙ</u>		<u>ΟΧΙ</u>
	<u>ΟΧΙ</u>		<u>ΟΧΙ</u>
	<u>ΟΧΙ</u>		<u>ΝΑΙ</u>
	<u>ΝΑΙ</u>		<u>ΟΧΙ</u>

13. 2. 2007

«Πες το χωρίς μιλιιά»

Προκειμένου να μάθουν ‘οπτικά’ τα παιδιά τη λέξη ΝΑΙ και να την ξεχωρίσουν από τη λέξη ΟΧΙ, που θα τα βοηθήσει να κατανοήσουν πώς δουλεύει ο κώδικας της γραπτής γλώσσας, παίζουν ένα παιχνίδι ‘αλαλίας’. Η νηπιαγωγός ή κάποιο άλλο παιδί τους απευθύνει ερωτήσεις ολικής αγνοίας (η απάντηση είναι ΝΑΙ ή ΟΧΙ) και εκείνα είναι υποχρεωμένα, χωρίς να μιλήσουν, να απαντήσουν σηκώνοντας την αντίστοιχη καρτέλα.

«Τα Χρώματα» (1/2)

Τα παιδιά μαθαίνουν τις λέξεις «ΚΑΙ» και «ΕΪΝΑΙ» σε ένα πείραμα ανάμειξης χρωμάτων. Κάθε φορά που αναμειγνύουν δυο βασικά χρώματα, τα παιδιά γράφουν την ισοδυναμία που προκύπτει, με μια ιδιότυπη εγγραφή χρησιμοποιώντας πραγματικά χρώματα και καρτέλες λέξεων.

«Τα Χρώματα» (2/2)

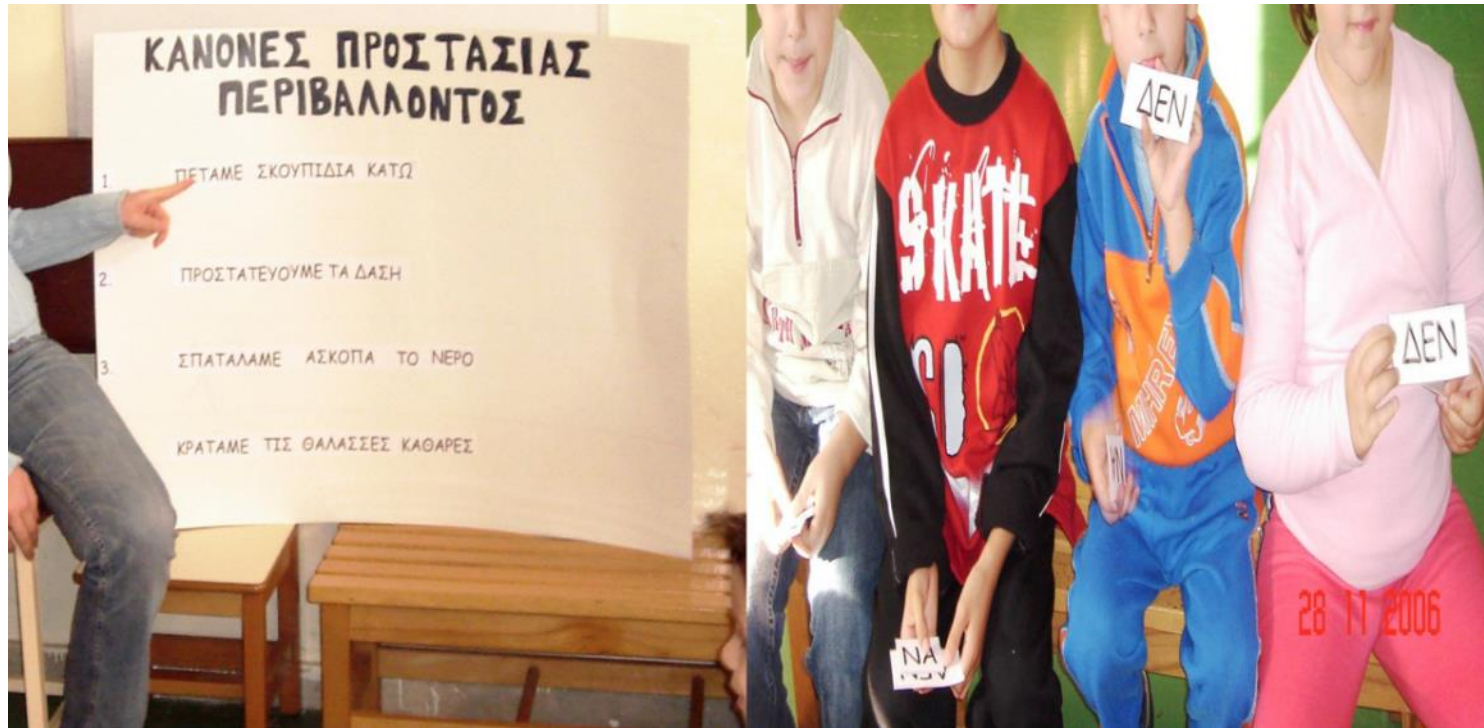
Σκοπός του πίνακα αναφοράς

Σκοπός του Πίνακα Αναφοράς είναι να βοηθήσει **τα παιδιά να «σπάσουν τον κώδικα» της γραπτής γλώσσας** και όχι να μάθουν να διαβάζουν, με οπτική μνήμη, κάποιες λέξεις.

Γι' αυτό κι η νηπιαγωγός επιλέγει να φέρει σε επαφή τα παιδιά, μέσα από **δραστηριότητες που έχουν νόημα για αυτά**, με λέξεις μικρές, απλές, που μοιάζουν μεταξύ τους.

«ΝΑ - ΔΕΝ» (1/3)

Παιδιά και νηπιαγωγός προσπαθούν να φτιάξουν ένα πόστερ Προστασίας του Περιβάλλοντος. Σ' αυτό υπάρχουν γραμμένες συγκεκριμένες πράξεις που είτε πρέπει να γίνονται είτε να αποφεύγονται.

«ΝΑ - ΔΕΝ» (2/3)

Τα παιδιά κρατούν στα χέρια τους καρτελίτσες με «ΔΕΝ» και «ΝΑ» και όταν συζητήσουν κι αποφασίσουν πού ταιριάζουν, τις συμπληρώνουν πάνω στον Πίνακα. Στη συνέχεια εικονογραφούν, μερικές φορές και με την τεχνική του κολλάζ, την αντίστοιχη εντολή.

«ΝΑ - ΔΕΝ» (3/3)

Στη συνέχεια
εικονογραφούν, μερικές
φορές και με την τεχνική
του κολλάζ, την
αντίστοιχη εντολή.

Ακόμη...

... όταν παραμονές της 28ης τα παιδιά γράφουν και διαβάζουν το ΟΧΙ, η ενασχόληση με τους λογαριασμούς του ΟΤΕ την επομένη της εθνικής επετείου θα τα βοηθήσει να συνειδητοποιήσουν πώς λειτουργούν τα αλφαβητικά συστήματα γραφής.

Θέση πινάκων αναφοράς (1/3)

Οι Πίνακες Αναφοράς τοποθετούνται στο ύψος του ματιού των παιδιών και όχι πολύ ψηλά ή πολύ χαμηλά. Εκείνοι μάλιστα που χρησιμοποιούνται περισσότερο, κατά προτίμηση, βρίσκονται κοντά στα τραπεζάκια εργασίας των παιδιών.

Θέση πινάκων αναφοράς (2/3)

Στη συγκεκριμένη τάξη, τα καιρικά φαινόμενα είναι πολύ ψηλά για να λειτουργήσουν ως πίνακας αναφοράς, ενώ τα γεωμετρικά σχήματα πολύ πολύ χαμηλά.

Θέση πινάκων αναφοράς (3/3)

Όπως άλλωστε αποδεικνύει και η φωτογραφία, σε τοίχους 'βαρυφορτωμένους' με πλήθος ερεθισμάτων η παρατήρηση του γραπτού λόγου καθίσταται ιδιαίτερα προβληματική.

Καρτέλες πινάκων αναφοράς

Οι καρτέλες με τις γραπτές λέξεις στους Πίνακες Αναφοράς καλό είναι να είναι κινητές, στερεωμένες με κριτσ κρατς. Έτσι, μεταφέρονται εύκολα στα τραπεζάκια των παιδιών και χρησιμεύουν ως πρότυπο στα δικά τους γραπτά.

Υλικό φτιαγμένο από τα παιδιά ή με τη βοήθεια των παιδιών

- Το θέμα σχετίζεται με το αγωνιώδες ερώτημα **ΠΟΙΟΣ ΓΡΑΦΕΙ;**
- Η απάντησή του πάλι σχετίζεται με το ερώτημα **ΠΟΙΟΣ ΔΙΑΒΑΖΕΙ;**

[25]

[26]

Πότε γράφουν τα παιδιά; (1/7)

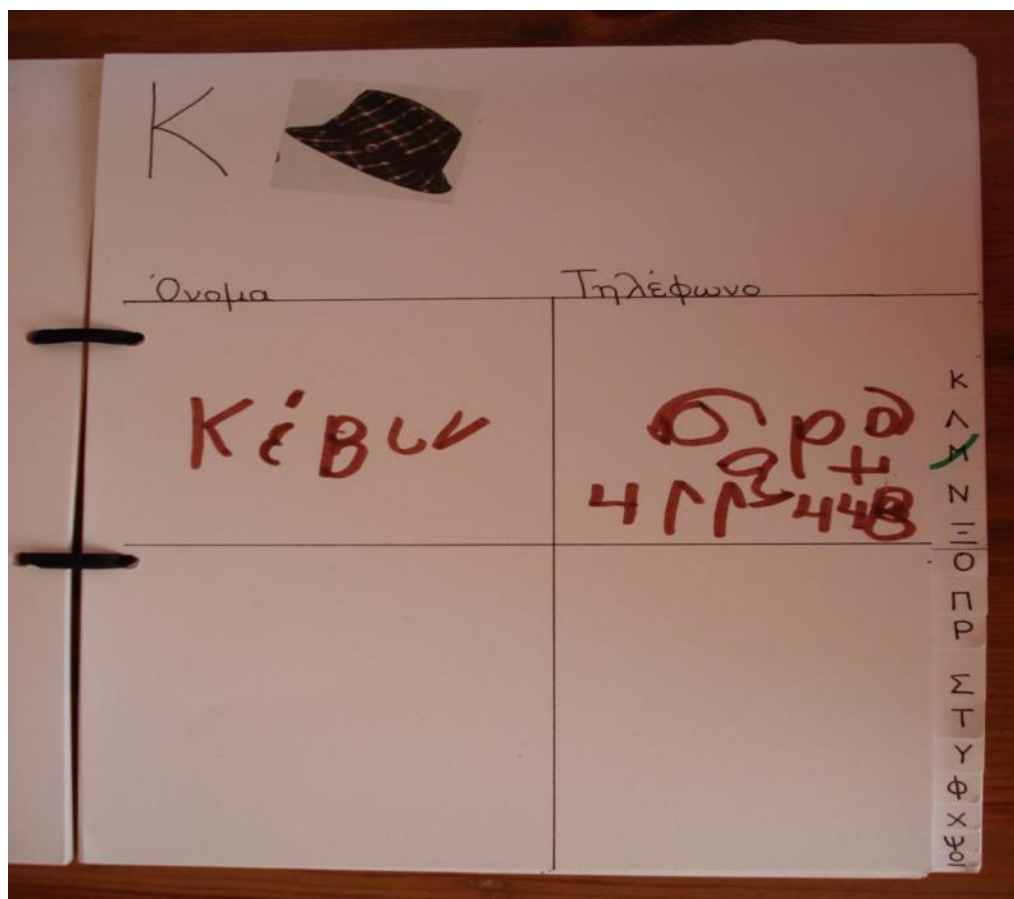
Γενικά θα λέγαμε ότι:

- Τα παιδιά γράφουν μόνο όταν **κανένας** δεν πρόκειται να διαβάσει το κείμενο.
- Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις γράφει η νηπιαγωγός.

Πότε γράφουν τα παιδιά; (2/7)

Γιατί ποιος θα μπορέσει ποτέ να χρησιμοποιήσει τον κατάλογο και να πάρει τηλέφωνο τον Κέβιν, όταν ο ίδιος έχει γράψει και το όνομά του και το τηλέφωνό του στον τηλεφωνικό κατάλογο της τάξης;

Πότε γράφουν τα παιδιά; (3/7)

Και αλίμονο σε εκείνον που θα ελέγξει την υπηρεσία τακτοποίησης των τραπεζιών της Δευτέρας και της Τρίτης!

Πότε γράφουν τα παιδιά; (4/7)

Όταν η παιδική γραφή είναι 'αναγνώσιμη', τότε δεν υπάρχει ιδιαίτερος λόγος να μη γράφουν και τα παιδιά. Φτάνει το κείμενο που θα δώσουν να μην προορίζεται για εκτεταμένη και συχνή 'χρήση' από τους μαθητές.

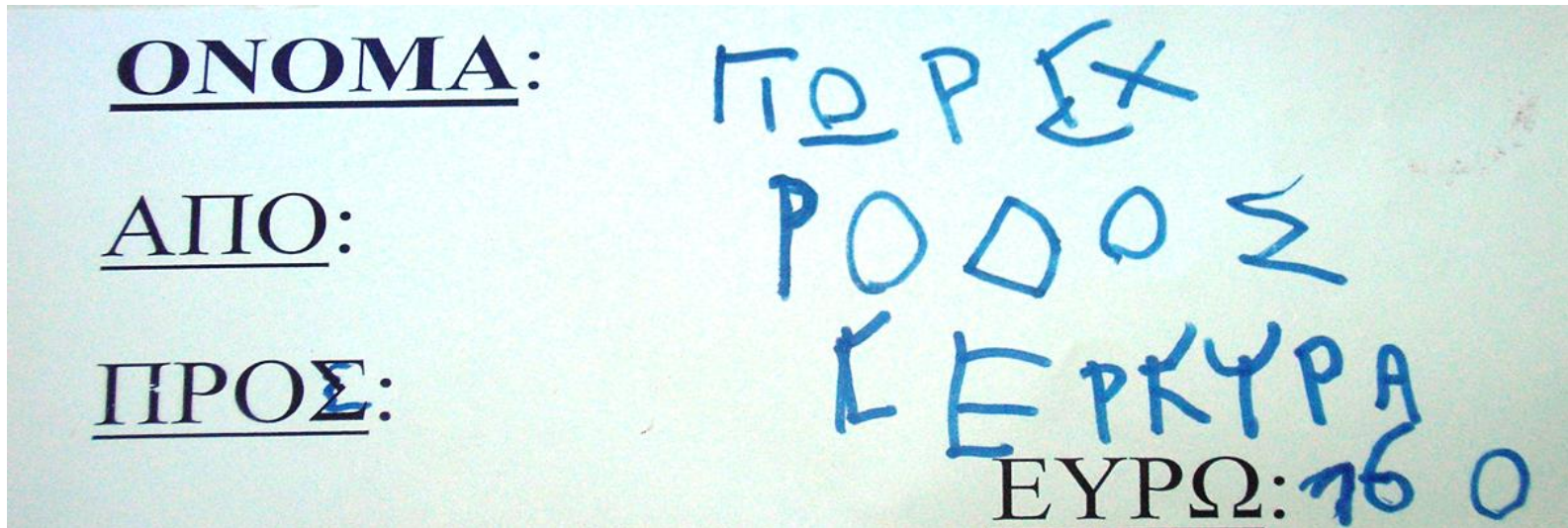

Πότε γράφουν τα παιδιά; (5/7)

Για παράδειγμα, οι κλήροι με τα ονόματά τους που θα χρησιμεύσουν όλο το χρόνο σε πλήθος δραστηριοτήτων καλό είναι να είναι γραμμένοι από τη νηπιαγωγό.

Πότε γράφουν τα παιδιά; (6/7)

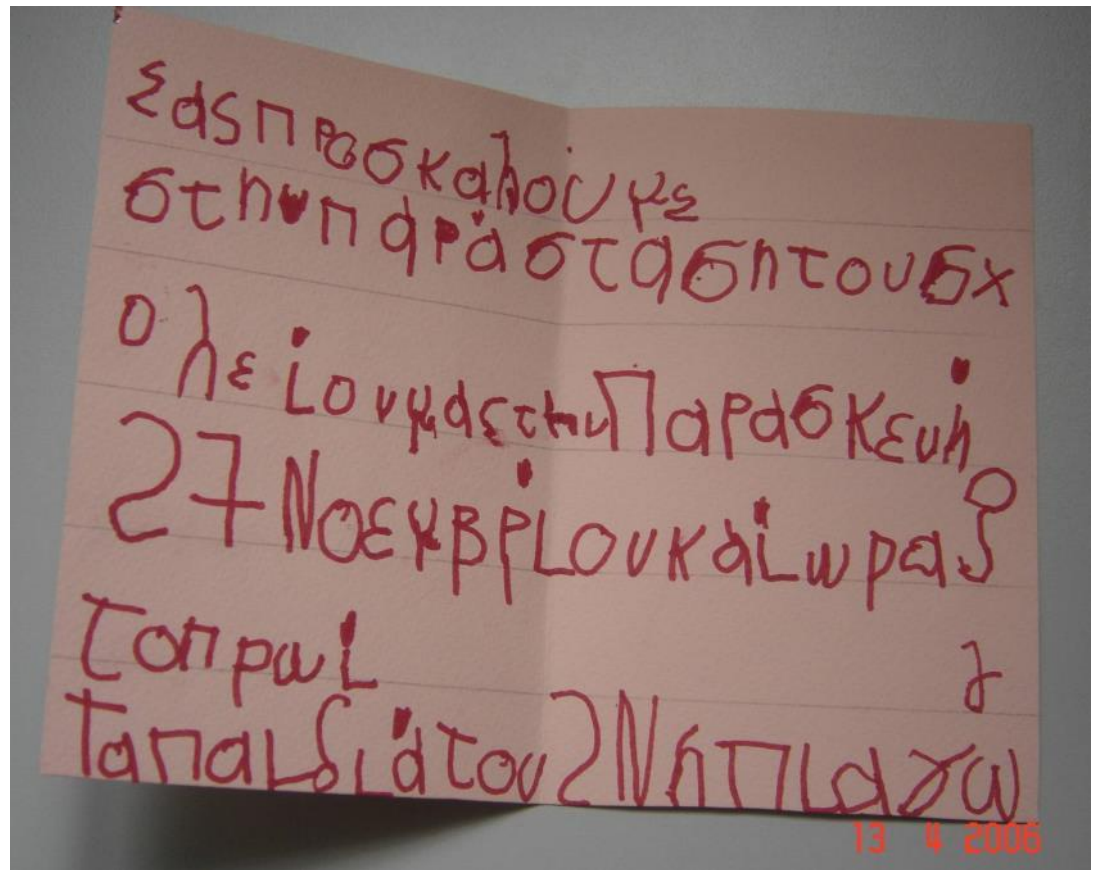

Ένα εισιτήριο για να χρησιμοποιηθεί σε συμβολικό παιχνίδι ενδέχεται να γραφεί σε κάποια σημεία και από τα παιδιά.

Πότε γράφουν τα παιδιά; (7/7)

Αν κάποια παιδιά
μπορούν να
(αντι)γράψουν μια
αναγνώσιμη
πρόσκληση, κανείς
δεν θα τα εμποδίσει
να το κάνουν.

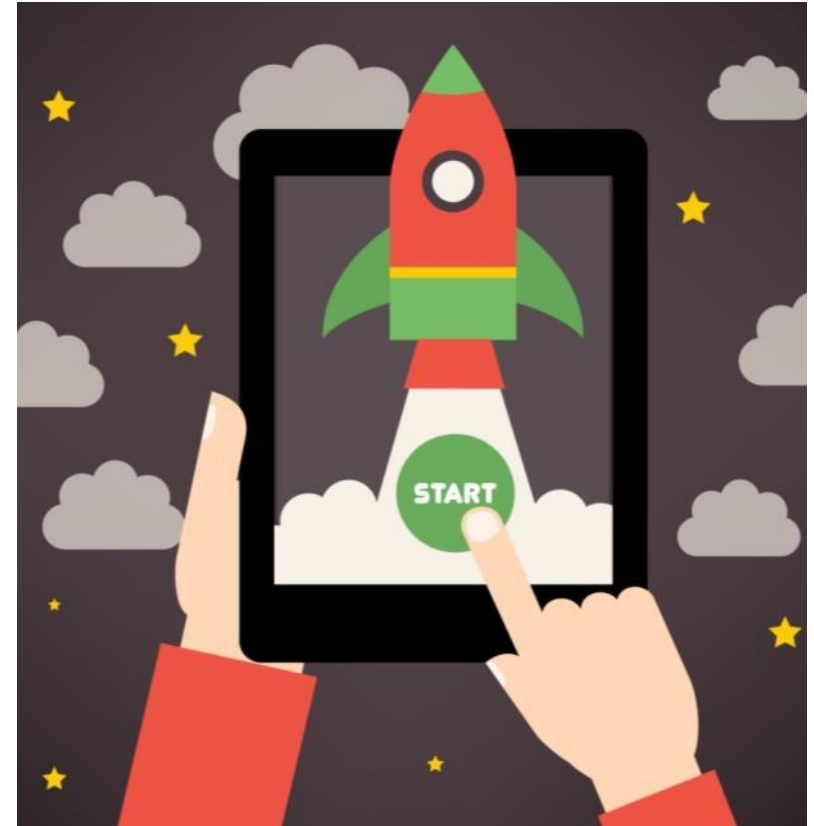
Αναγνωστικές
δραστηριότητες/ασκήσεις

Χαρακτηριστικά αναγνωστικών δραστηριοτήτων/ασκήσεων (1/11)

Μια αναγνωστική δραστηριότητα/άσκηση θα πρέπει για να είναι επιτυχής θα πρέπει:

- να είναι εξ αρχής και να παραμένει μέχρι τέλους **αναγνωστική**.

[27]

Παράδειγμα μη επιτυχούς αναγνωστικής άσκησης (1/2)

Σε αυτήν τη συνταγή τα παιδιά μπορούν να εκτελέσουν τα διαδοχικά βήματα, απλώς παρατηρώντας τις εικόνες. Κανείς δε χρειάζεται πραγματικά να διαβάσει το γραπτό λόγο.

ΠΩΣ ΦΤΙΑΧΝΟΥΜΕ ΜΙΑ ΦΡΟΥΤΟΣΑΛΑΤΑ

ΠΛΕΝΟΥΜΕ ΤΟ ΦΡΟΥΤΟ

ΚΑΘΑΡΙΖΟΥΜΕ ΤΟ ΦΡΟΥΤΟ

ΚΟΒΟΥΜΕ ΤΟ ΦΡΟΥΤΟ

ΤΡΩΜΕ ΤΗΝ ΦΡΟΥΤΟΣΑΛΑΤΑ

Παράδειγμα μη επιτυχούς αναγνωστικής άσκησης (2/2)

Ο Καιρός ή οι Εποχές σίγουρα δεν θεωρούνται επιτυχείς αναγνωστικές δραστηριότητες, αφού τα παιδιά, προκειμένου να τοποθετήσουν σωστά το βελάκι, 'αγνοούν' τις λέξεις και 'διαβάζουν' τις εικόνες.

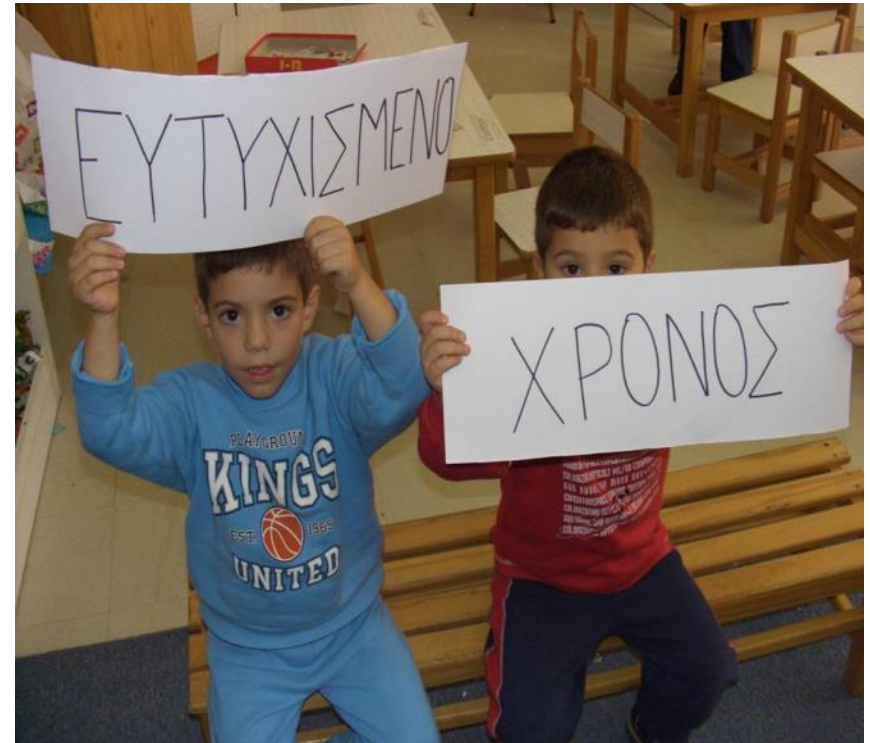
Παράδειγμα αναγνωστικής άσκησης – Οδηγίες (1/2)

Στην άσκηση «Σπασμένες Ευχές», οι χριστουγεννιάτικες ευχές ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟ 2008, ΚΑΛΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ και ΧΑΡΟΥΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ κόπηκαν στα δύο, δόθηκε μια λέξη σε κάθε παιδί και τους ζητήθηκε, όταν σταματήσει η μουσική, να τις ξαναενώσουν.

Παράδειγμα αναγνωστικής άσκησης – Οδηγίες (2/2)

Σε περίπτωση λάθους, η βοήθεια οφείλει είναι αναγνωστική: Όχι! «Να θυμάσαι με ποιον ήσουν ζευγάρι. Έτσι θα ενώσεις τη σωστή ευχή». Αλλά «Η λέξη ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟΣ που μπαίνει μπροστά από το δικό σου ΧΡΟΝΟΣ είναι μεγάλη η μικρή λέξη; Ποιο είναι το πρώτο της γράμμα;».

Χαρακτηριστικά αναγνωστικών δραστηριοτήτων/ασκήσεων (2/11)

Μια αναγνωστική δραστηριότητα/ άσκηση θα πρέπει για να είναι επιτυχής θα πρέπει:

- να είναι **πολυεπίπεδη**. Έτσι, όλα τα παιδιά, ανάλογα με τις δυνατότητές τους να μπορούν να συμμετέχουν σε αυτήν.

[28]

Δραστηριότητα: Γράμμα στον Αϊ- Βασίλη

Μια δραστηριότητα γραφής, όπου τα παιδιά, για παράδειγμα, θα γράψουν ένα γράμμα στον Αϊ- Βασίλη είναι κατάλληλη για όλες τις ηλικίες. Ο καθένας θα γράψει όπως μπορέσει.

Δυνατότητα συμμετοχής των παιδιών στη δραστηριότητα (1/2)

Πάντα να δίνεται στα μικρότερα παιδιά η δυνατότητα **συμμετοχής** στη δραστηριότητα, ακόμη κι αν δεν μπορούν 100% να ανταποκριθούν σε αυτήν.

Π.χ. Σε έναν διαγωνισμό χορού, όπου η κριτική επιτροπή βαθμολογεί τέσσερις διαφορετικούς χορευτές, καλό είναι να μη ζητηθεί να γράψουν το όνομα εκείνου που προτιμούν, αλλά να τον «σταυρώσουν» σε τυπωμένα «ψηφοδέλτια».

Δυνατότητα συμμετοχής των παιδιών στη δραστηριότητα (2/2)

Σε αυτή την περίπτωση, το πολύ-πολύ αναγνωστικές ανεπάρκειες να κάνουν κάποια παιδιά να ψηφίσουν άλλον από αυτόν που επιθυμούν. Όμως και τα ίδια θα μείνουν ικανοποιημένα ότι συμμετείχαν σε μια ‘απαιτητική’ διαδικασία και αποτελέσματα θα μπορέσουν να βγουν στο τέλος.

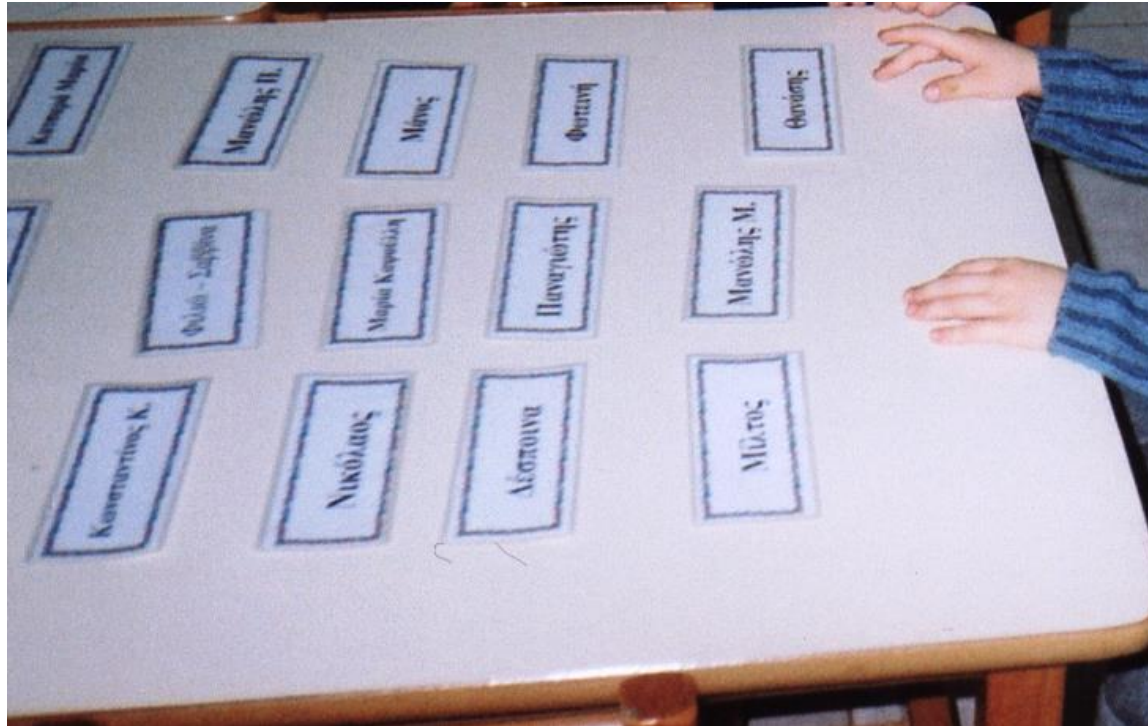
Χαρακτηριστικά αναγνωστικών δραστηριοτήτων/ασκήσεων (3/11)

Να μπορεί να λειτουργήσει σε ένα πιο «διευρυμένο» επίπεδο δυσκολίας.

Αν μια δραστηριότητα αποδειχθεί εύκολη για ένα παιδί ή για ολόκληρη την τάξη, καλό είναι να υπάρχει η δυνατότητα να 'ανέβει' ο βαθμός δυσκολίας της. Αν πάλι φανεί δύσκολη, να υπάρχει 'πρόχειρη' μια πιο εύκολη εκδοχή της

Διευρυμένο επίπεδο δυσκολίας (1/5)

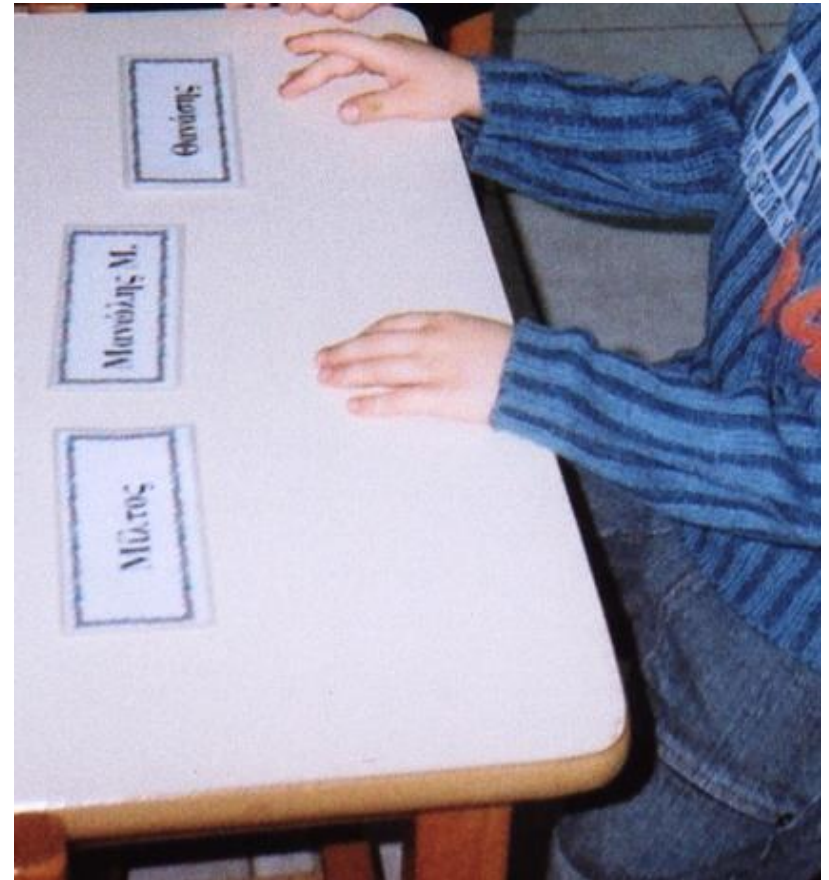

Το παιδί οφείλει να βρει το όνομά του για να συμπληρώσει το Παρουσιολόγιο.

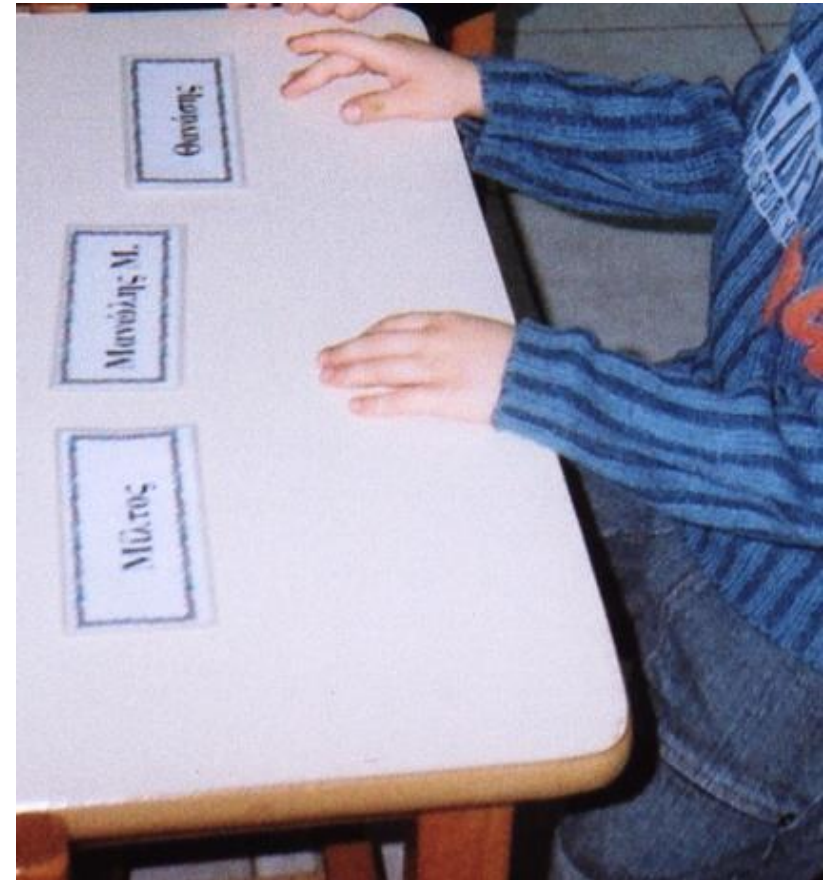
Διευρυμένο επίπεδο δυσκολίας (2/5)

Αν του είναι πολύ δύσκολο να το αναγνωρίσει στο σύνολο των καρτελών, η νηπιαγωγός περιορίζει τον αριθμό τους μέχρι τις δύο καρτέλες. Αλλά και εδώ υπάρχουν διαφορετικοί βαθμοί δυσκολίας.

Διευρυμένο επίπεδο δυσκολίας (3/5)

Αλλιώς είναι να βρει ο
Αλέξανδρος το όνομά του
ανάμεσα στα
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ/ ΡΕΑ,
αλλιώς ανάμεσα στα
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ/ ANNA και
αλλιώς μεταξύ των
ΑΛΛΕΞΑΝΔΡΟΣ/
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ.

Διευρυμένο επίπεδο δυσκολίας (4/5)

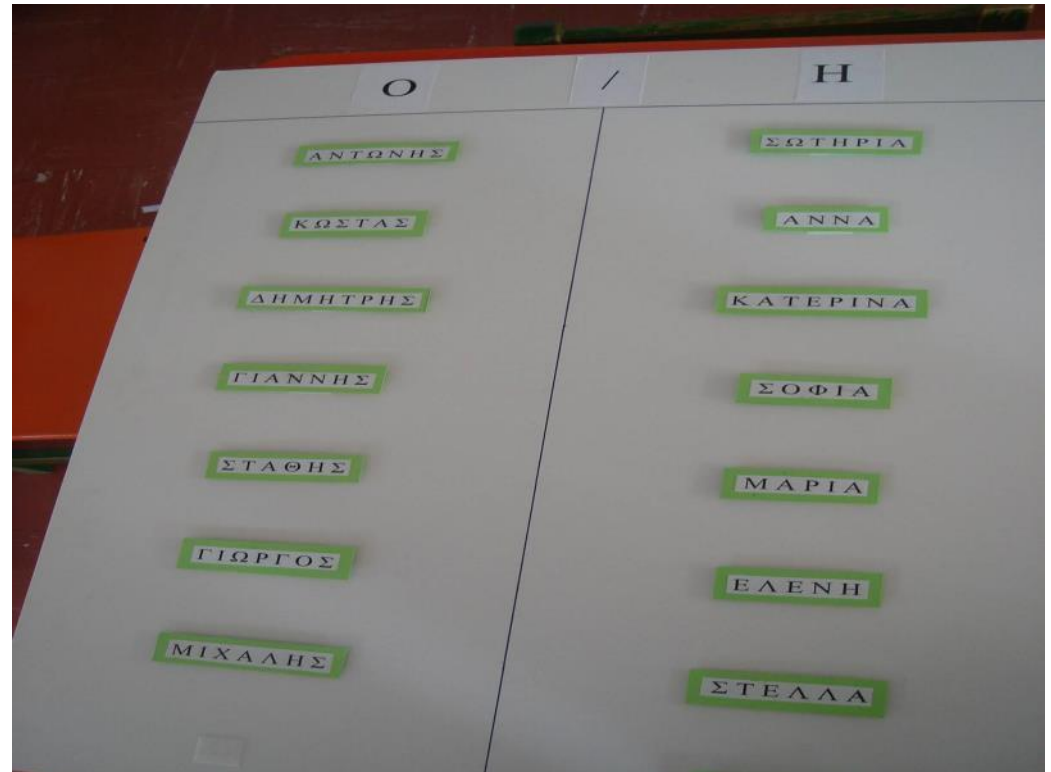
Μερικές φορές το ίδιο το υλικό διευκολύνει τα παιδιά, αφού τα οδηγεί να ψάχνουν σε μικρότερα υποσύνολα.

Για παράδειγμα, αν ξεχωρίσουν με κάποιον τρόπο οι κάρτες ονομάτων των αγοριών από εκείνες των κοριτσιών σε ένα Παρουσιολόγιο, η άσκηση μειώνει στο μισό το βαθμό δυσκολίας της.

Διευρυμένο επίπεδο δυσκολίας (5/5)

Άλλες φορές, σε ένα άλλο Παρουσιολόγιο, ο διαχωρισμός των ονομάτων αγοριών/κοριτσιών συνδυάζεται και με την εκμάθηση των αντίστοιχων άρθρων.

Χαρακτηριστικά αναγνωστικών δραστηριοτήτων/ασκήσεων (4/11)

Να είναι μέσα στα **ενδιαφέροντα** των παιδιών. Για αυτό δεν θα ήταν κακό, αν η νηπιαγωγός δεν αποθάρρυνε την έκφραση των ποδοσφαιρικών προτιμήσεων των παιδιών της τάξης της.

Συνάφεια με τα ενδιαφέροντα των μαθητών

Τα ονόματα των ομάδων είναι μικρές, ευκολοδιάβαστες λέξεις, τις οποίες τα παιδιά χαίρονται να γράφουν με κάθε ευκαιρία. Άλλωστε πολύ συχνά αποτελούν τις πρώτες λέξεις που πραγματικά γράφουν. Μερικά γράφουν ΠΑΟ πολύ πριν γράψουν το όνομά τους.

Χαρακτηριστικά αναγνωστικών δραστηριοτήτων/ασκήσεων (5/11)

Η δραστηριότητα είναι καλύτερη όταν εξυπηρετεί **πολλαπλούς αναγνωστικούς στόχους.**

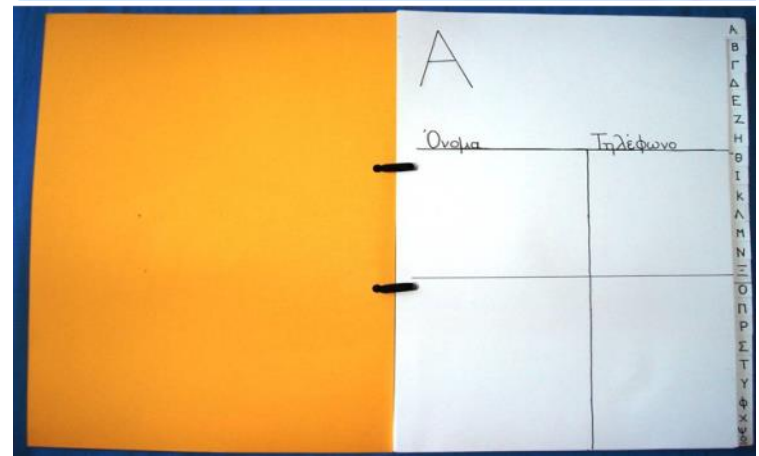
[29]

Πολλαπλοί αναγνωστικοί στόχοι

Για παράδειγμα η δημιουργία του τηλεφωνικού καταλόγου της τάξης εξυπηρετεί:

- Γνώση γραμμάτων.
- Φωνολογική εξάσκηση.
- Γνωριμία με ένα ιδιαίτερο έντυπο υλικό.
- Γνώση αριθμών.
- Γνωριμία με την αλφαβητική ταξινόμηση.

Χαρακτηριστικά αναγνωστικών δραστηριοτήτων/ασκήσεων (6/11)

Καλό είναι η δραστηριότητα να έχει **αναγνωστικές διαστάσεις**, κι όταν ακόμη δεν είναι αναγνωστική.

Ποια υλικά απορροφούν το νερό.

Εφονιάρι	ΝΑΙ
Χαρτί σκληρό	ΝΑΙ
Χαρτί κουζίνας	ΝΑΙ
Ξακδύρα	ΟΧΙ

Υλικά που διαλύονται στο νερό

Διαλύονται	Δεν διαλύονται
Αλάτι	Άμμος
Αλεύρι	Φασόλια
Ζυδ	Μακαρόνια
Γάλα	Ρυζι
Ψάδι	Λάδι
Ζάχαρο	

Αναγνωστικές διαστάσεις μη αναγνωστικής δραστηριότητας

Για παράδειγμα, σε μια δραστηριότητα που έχει σχεδιαστεί για την κατανόηση των εννοιών της Φυσικής απορροφητικότητα ή διαλυτότητα δημιουργούνται από τα παιδιά οι σχετικοί πίνακες. Η άσκηση γίνεται και αναγνωστική.

Ποια υλικά απορροφούν το νερό.	
Εφωδιαρί	ΝΑΙ
Χαρτί σκληρό	ΝΑΙ
Χαρτί κουζίνας	ΝΑΙ
Ξακδύρα	ΟΧΙ

Υλικά που διαλύονται στο νερό	
Διαλύονται	Δεν διαλύονται
Αλάτι	Άμμος
Αλεύρι	Φασόλια
Ζυδι	Μακαρόνια
Τάλα	Ρυζι
Ψάρι	Λάδι
Ζάχαρο	

Χαρακτηριστικά αναγνωστικών δραστηριοτήτων/ασκήσεων (7/11)

Να είναι **σαφής** ο **αναγνωστικός στόχος**. Η δραστηριότητα σχεδιάζεται προσεχτικά για να τον εξυπηρετεί.

[30]

Παράδειγμα (1/2)

Για παράδειγμα, ο γενικότερος αναγνωστικός στόχος είναι, όπου είναι δυνατόν, να μάθουν τα παιδιά τα ονόματα των συμμαθητών τους. Πάντα με απώτερο σκοπό να 'σπάσουν' τον κώδικα της γραπτής γλώσσας.

Όταν ο στόχος είναι να μάθουν να τα διαβάζουν, η νηπιαγωγός δίνει στον 'ταχυδρόμο της μέρας' να μοιράσει, με μορφή αλληλογραφίας, τη φωτοτυπημένη άσκηση των μαθηματικών.

Παράδειγμα (2/2)

Όταν πάλι στόχος είναι να γράψουν τα ονόματα των συμμαθητών τους, τότε τα παιδιά φτιάχνουν κάρτες, τις κλείνουν σε φακέλους και τους τις στέλνουν, σημειώνοντας πάντα πάνω στο φάκελο το όνομα του παραλήπτη (και φυσικά και του αποστολέα).

Χαρακτηριστικά αναγνωστικών δραστηριοτήτων/ασκήσεων (8/11)

Η δραστηριότητα πρέπει να δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά **να εκφράσουν τη διαφορετικότητά τους.**

[31]

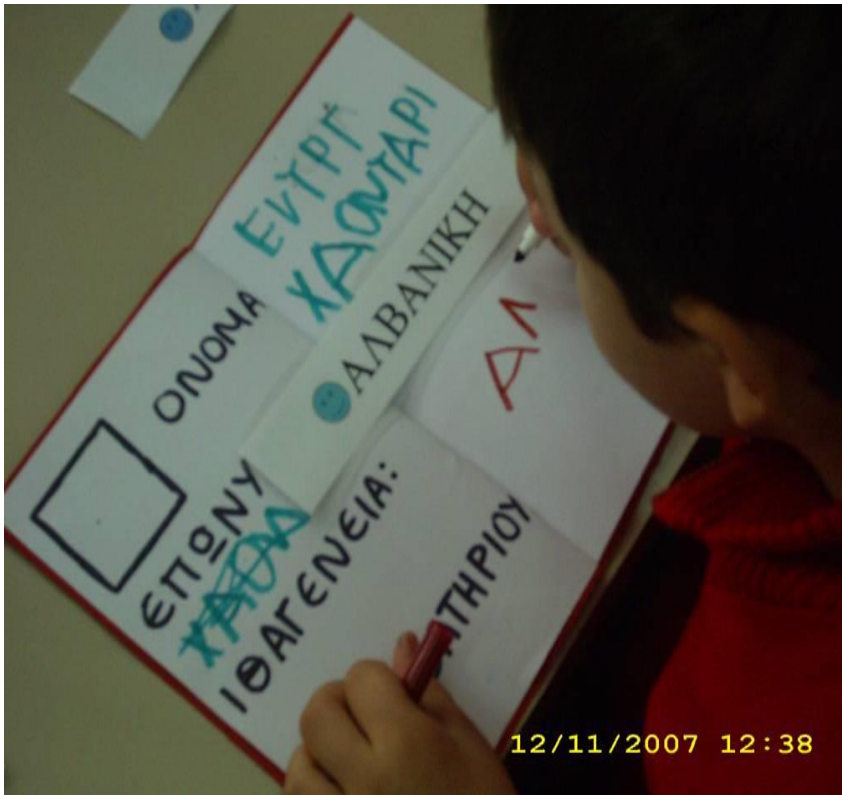

Παράδειγμα: Διαβατήρια

Σήμερα είναι μάλλον απίθανο όλα τα παιδιά της τάξης να έχουν την ελληνική υπηκοότητα. Γι' αυτό και αν ασχοληθούν με το κειμενικό είδος των διαβατηρίων, η δραστηριότητα θα πρέπει να δώσει τη δυνατότητα σε όλα τα παιδιά να 'εκδώσουν' το δικό τους διαβατήριο.

Τα διαβατήρια των παιδιών

«Πώς το λέτε εσείς;»

Και οι Έλληνες μεταξύ τους δεν είναι ίδιοι. Διαφορές υπάρχουν και ανάλογα με την ιδιαίτερη πατρίδα τους.

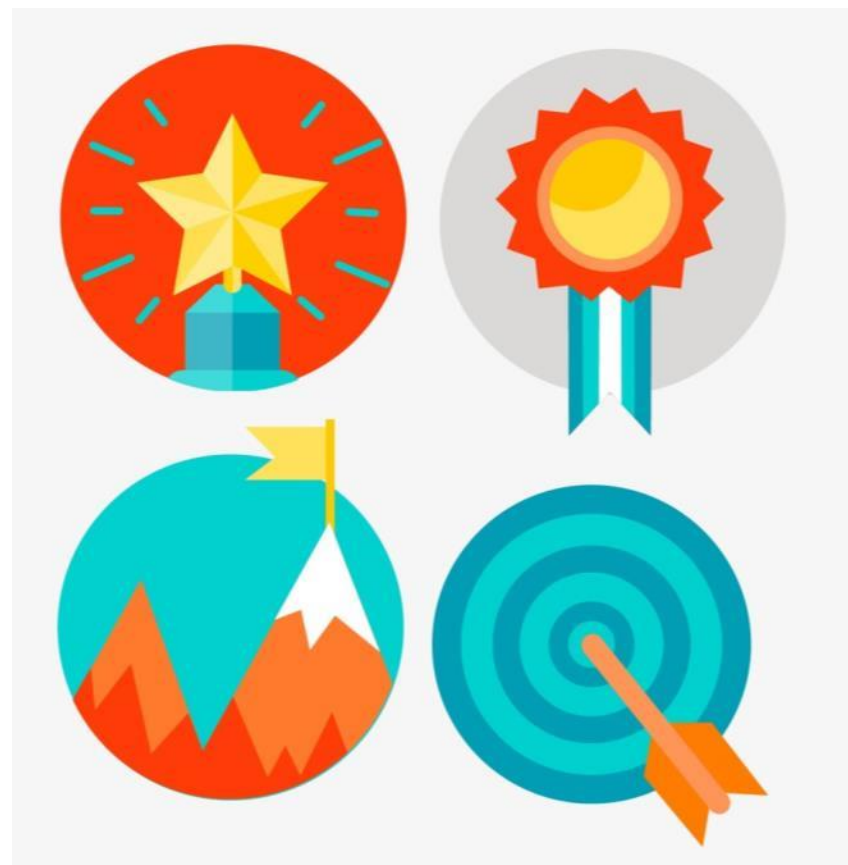
Τα παιδιά έρχονται σε επαφή με το γλωσσικό ιδίωμα ορισμένων περιοχών και παρατηρούν πώς η ίδια λέξη λέγεται διαφορετικά σε κάθε τόπο. Τοποθετούν το αντίστοιχο καρτελάκι πάνω στο χάρτη.

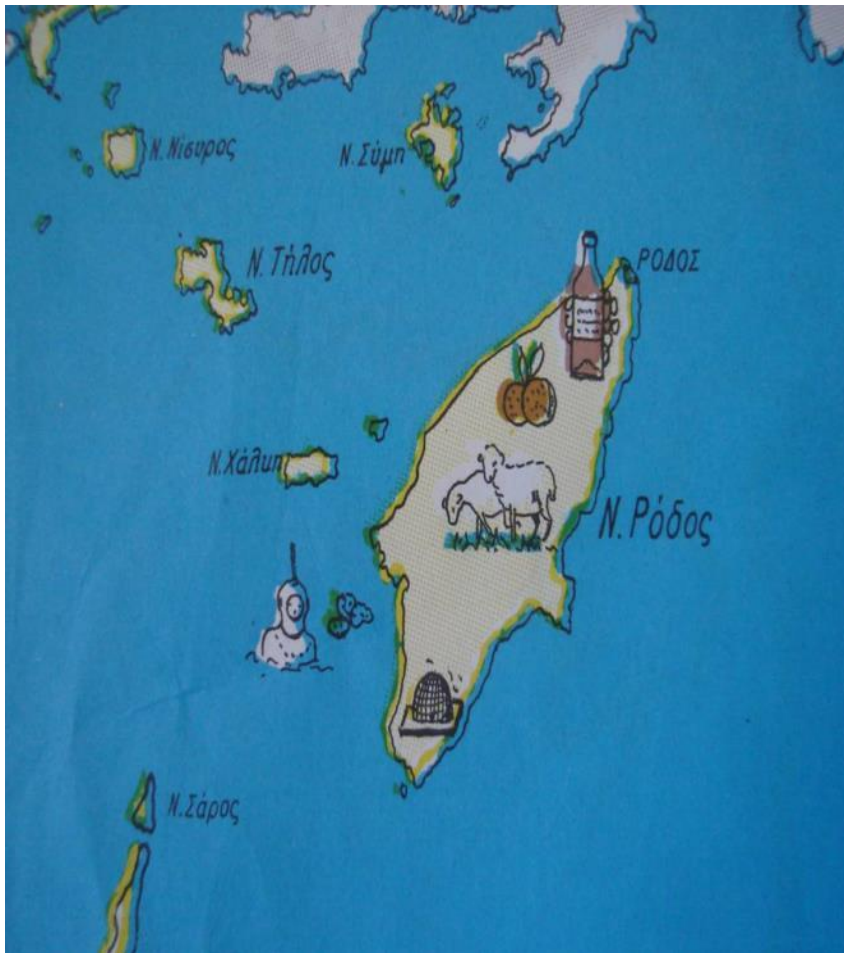
Χαρακτηριστικά αναγνωστικών δραστηριοτήτων/ασκήσεων (9/11)

Ο ίδιος αναγνωστικός στόχος να εξυπηρετείται σε πολλές, διαφορετικές ασκήσεις/δραστηριότητες, ούτως ώστε να διευκολυνθεί σημαντικά η κατάκτησή του.

[32]

Εξοικείωση με το κειμενικό είδος του χάρτη

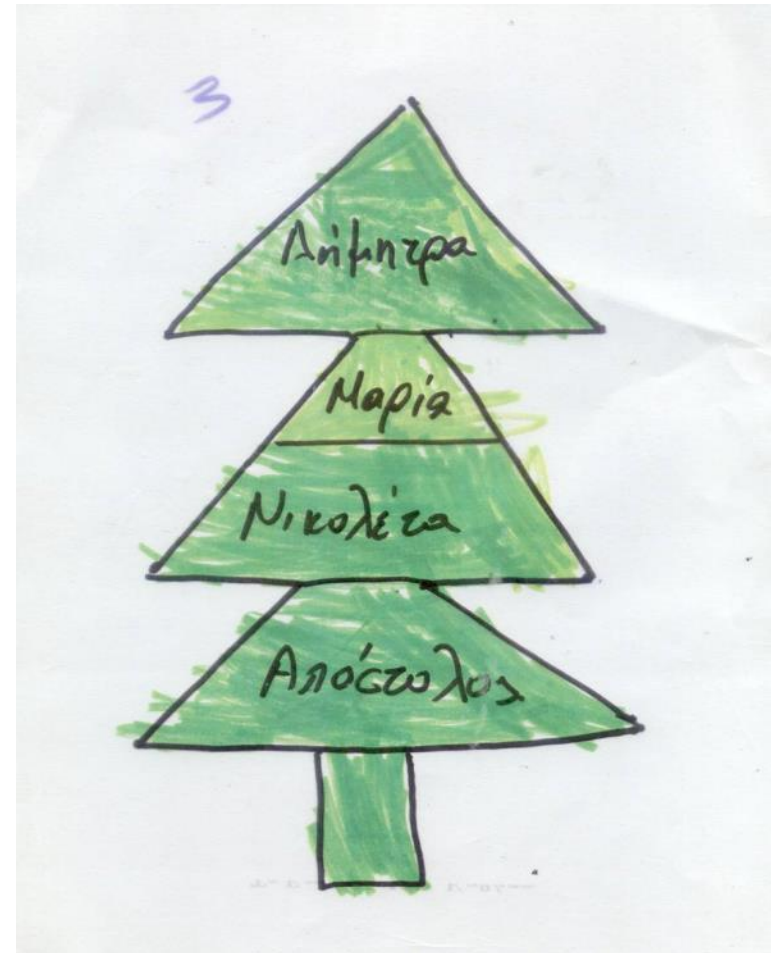
Η εξοικείωση με το κειμενικό είδος του χάρτη μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους. Όπως, για παράδειγμα:

- Να γνωρίσουν τα διάφορα είδη χάρτη
- Να σχεδιάσουν ταξίδια
- Να βρουν τον τόπο καταγωγής τους
- Να δουν τον καιρό σε διάφορες περιοχές

Χαρακτηριστικά αναγνωστικών δραστηριοτήτων/ασκήσεων (10/11)

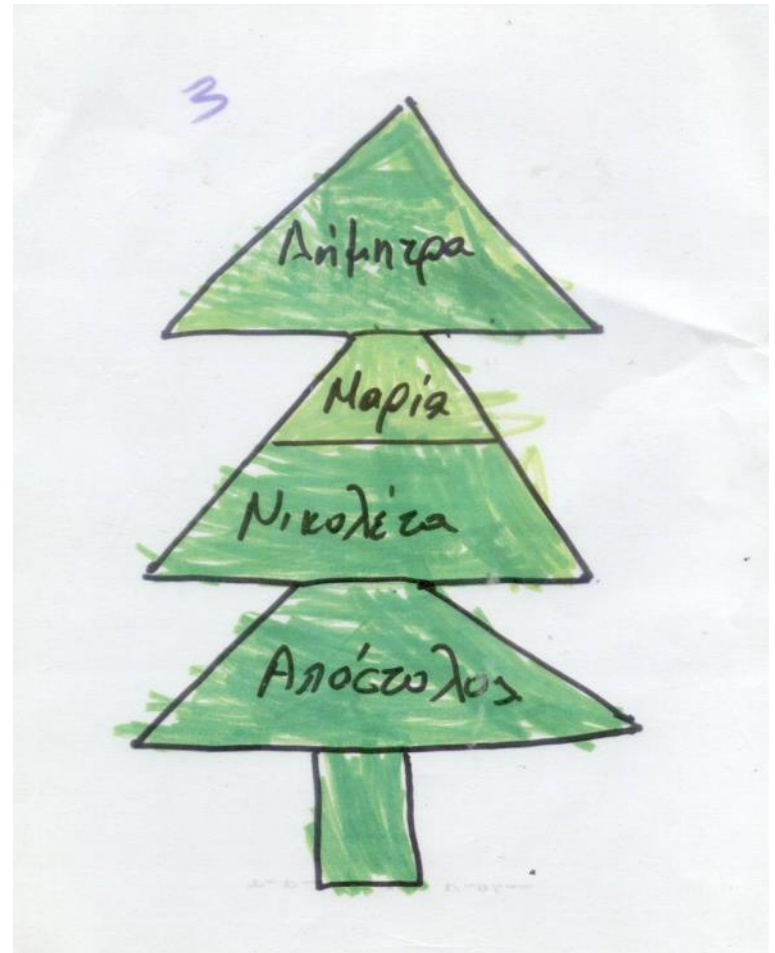
Μια αναγνωστική δραστηριότητα θα πρέπει να **εξυπηρετεί τον επικοινωνιακό σκοπό της γραπτής γλώσσας.**

Σε αυτήν την άσκηση τα παιδιά παίζουν ένα παιχνίδι που μοιάζει με τόμπολα με απώτερο αναγνωστικό στόχο να μάθουν να διαβάζουν τα ονόματα όλων των μαθητών της τάξης.

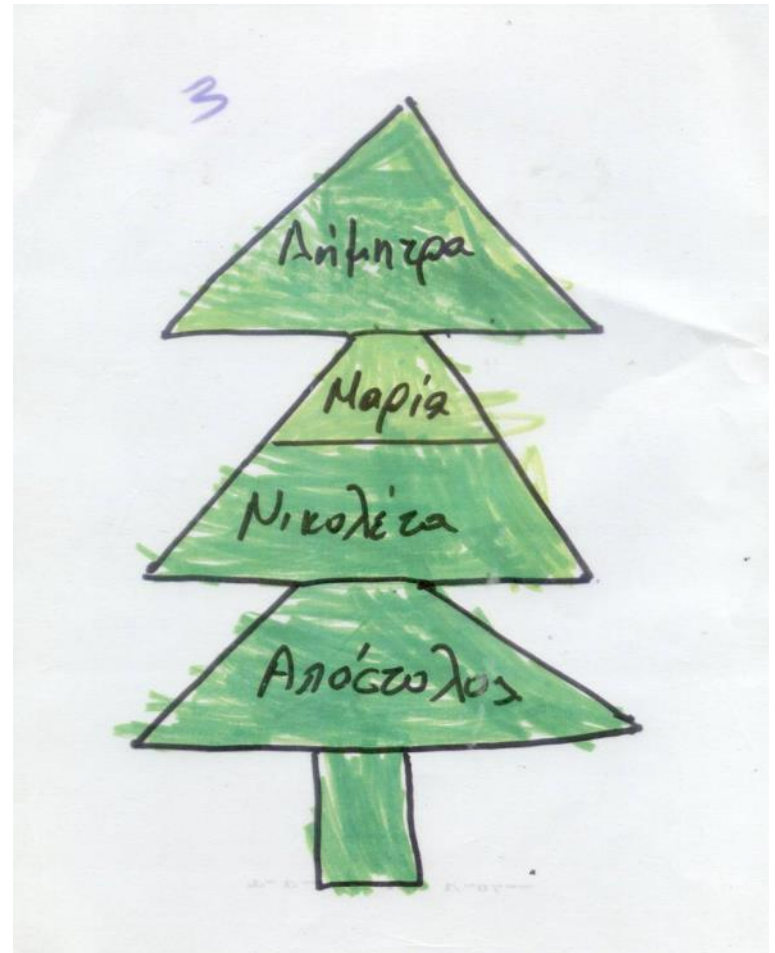
Παράδειγμα άσκησης (1/2)

Αχρωμάτιστα
χριστουγεννιάτικα δέντρα
φιλοξενούν διαφορετικούς
συνδυασμούς ονομάτων.
Από μια κληρωτίδα
‘τραβιέται’ κάθε φορά ένα
διαφορετικό όνομα.

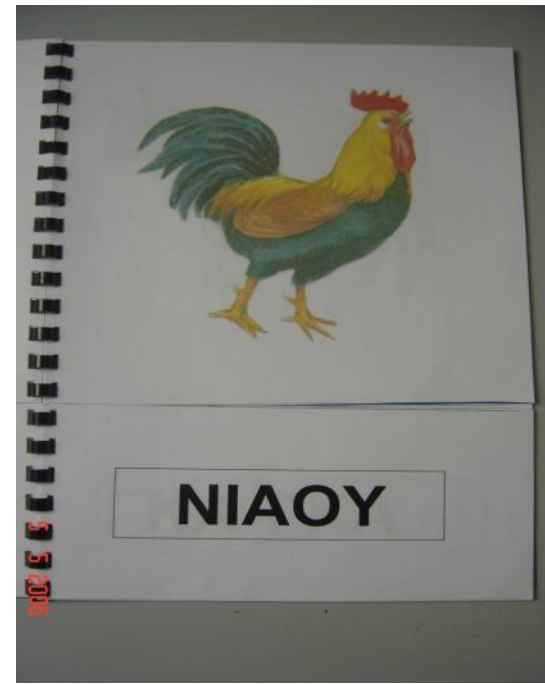
Παράδειγμα άσκησης (2/2)

Το ομώνυμο παιδί το διαβάζει και όλα τα άλλα το παρατηρούν. Όποιος το βλέπει τυπωμένο στο δέντρο του, χρωματίζει το τμήμα του δέντρου που το φιλοξενεί. Νικητής αναδεικνύεται εκείνος που θα 'πρασινίσει' πρώτος το δέντρο του.

Χαρακτηριστικά αναγνωστικών δραστηριοτήτων/ασκήσεων (11/11)

Η άσκηση οφείλει, εκτός από ευχάριστη, να είναι και **αναγνωστική**.

Η περίπτωση των παζλς λέξεων

Τα παιδιά φτιάχνουν παζλς με τις εικόνες και τις ονομασίες των ζώων. Όμως, ενώ η άσκηση είναι ιδιαίτερα ευχάριστη, αναγνωστικά παρουσιάζει μειονεκτήματα. Τα παιδιά δεν λαμβάνουν υπόψη τους την λέξη για να 'ταιριάξουν' το παζλ. Αρκεί να μπει σωστά η εικόνα και η λέξη συμπληρώνεται αυτόματα.

Η περίπτωση του «σπασμένου» βιβλίου (1/2)

Αντίθετα, η άσκηση «Βρες τη Φωνή μου» στηρίζεται σε ένα ‘σπασμένο’ βιβλίο, που το πάνω μέρος του με τις εικόνες γυρίζει ανεξάρτητα από το κάτω με τις φωνές των ζώων. Τα παιδιά οφείλουν να γυρίσουν τη σελίδα ούτως ώστε κάθε ζώο να αποκτήσει τη δική του φωνή.

Η περίπτωση του «σπασμένου» βιβλίου (2/2)

Η άσκηση αυτή, εκτός από ευχάριστη, είναι και μια καλή αναγνωστική άσκηση. Ιδιαίτερα, επειδή έχουν επιλεγεί μικρές και απλές γραπτές λέξεις ήχου, όπως ΚΟ ΚΟ, που βοηθούν τα παιδιά να κατανοήσουν πώς λειτουργεί ο κώδικας της γραπτής γλώσσας.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Αγγελική Γιαννικοπούλου, 2015. Αγγελική Γιαννικοπούλου. «Διδακτική της Λογοτεχνίας στην Προσχολική Εκπαίδευση. Εισαγωγή στον Γραμματισμό». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/ECD100/> .

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λπ., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από τη χρήση του έργου, για τον διανομέα του έργου και αδειοδόχο.
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο.
- που δεν προσπορίζει στον διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο.

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς,
- το Σημείωμα Αδειοδότησης,
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων,
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει),

μαζί με τους συνοδευτικούς υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (1/5)

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνα 1, 2, 6, 7: Συνθέσεις εικόνων. Designed by Freepik. Free for commercial use with attribution . [Freepik.com](https://www.freepik.com).

Εικόνα 3, 4, 20, 21: Σελίδες του βιβλίου «[Λέξη, λέξη είσαι 'δω;](#) : Ασκήσεις ανάγνωσης και γραφής για παιδιά νηπιαγωγείου» / Βαρβάρα Πρεβεζάνου, Κλεάνθη Μιχαλάντου · επιμέλεια Αγγελική Γιαννικοπούλου · εικονογράφηση Ελίζα Βαβούρη. - 1η έκδ. - Αθήνα : Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2006.

Εικόνα 5: Εξώφυλλο του βιβλίου «[Το παπάκι που δεν του αρέσανε τα ποδαράκια του](#)» / Ευγένιου Τριβιζά · εικονογράφηση Βαγγέλης Ελευθερίου. - Αθήνα : Κέδρος.

Εικόνα 8: [Παιδί που διαβάζει](#), CC0 Public Domain, Pixabay.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (2/5)

Εικόνα 9: [Λογότυπος Μουστάκα](#), Copyright Μουστάκας, All Rights Reserved.
Μουστάκας.

Εικόνα 10: [Κυνήγι χαμένου θησαυρού](#), CC0 Public Domain, Pixabay.

Εικόνα 11: [Γυναίκα που διαβάζει](#), CC0 Public Domain, Pixabay.

Εικόνα 12: [Λογότυπος Coca Cola](#), Copyright Coca Cola, All Rights Reserved.
Logopedia

Εικόνα 13: [Φάκελος με επιστολή](#), Designed by Bilal-khan - Freepik.com, Free for commercial use with attribution, Freepik.com.

Εικόνα 14: [Σελίδα από το βιβλίο μαθητή «Γλώσσα» \(Α' Τεύχος\)](#), Ά Δημοτικού, ΙΤΥΕ Διόφαντος.

Εικόνα 15: [Σελίδα από το βιβλίο μαθητή «Γλώσσα» \(Β' Τεύχος\)](#), Ά Δημοτικού, ΙΤΥΕ Διόφαντος.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (3/5)

Εικόνα 16: [Πρόσκληση σε παιδικό πάρτυ](#), Copyright genethlia.gr. genethlia.gr

Εικόνα 17: [Γράμμα στον Άγιο Βασίλη](#), Designed by Freepik, Free for commercial use with attribution, Freepik.com.

Εικόνα 18: [Βαζάκια με ζάχαρη](#), CC0 Public Domain, Pixabay.

Εικόνα 19: [Μπακάλικο](#), Designed by Freepik, Free for commercial use with attribution, Freepik.com.

Εικόνα 22: [Χρήματα](#), Designed by Gergo-sztuchlak - Freepik.com, Free for commercial use with attribution, Freepik.com.

Εικόνα 23: [Νηπιαγωγός στο γραφείο της](#), Designed by Gergo-sztuchlak - Freepik.com, Free for commercial use with attribution, Freepik.com.

Εικόνα 24: [Προσοχή!](#), CC0 Public Domain, Pixabay.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (4/5)

Εικόνα 25: [Μολύβι](#), Icon made by Freepik, [Creative Commons by 3.0](#), Flaticon.

Εικόνα 26: [Βιβλίο](#), Icon made by Freepik, [Creative Commons by 3.0](#), Flaticon.

Εικόνα 27: [Εκκίνηση](#), Designed by Freepik, Free for commercial use with attribution, Freepik.com.

Εικόνα 28: [Παιδιά κάνουν δραστηριότητες](#), Designed by Freepik, Free for commercial use with attribution, Freepik.com.

Εικόνα 29: [Ιδέες και στόχοι](#), Designed by Freepik, Free for commercial use with attribution, Freepik.com.

Εικόνα 30: [Στόχοι](#), Designed by Freepik, Free for commercial use with attribution, Freepik.com.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (5/5)

Εικόνα 31: [Ταυτότητες](#), Copyright momentbloom, Download, edit, and remix for personal and commercial use, but give credit back to the author, Vecteezy.com.

Εικόνα 32: [Κατάκτηση στόχου](#), Designed by Freepik, Free for commercial use with attribution, Freepik.com.

